

מאמר קריאה טובה במדע. המערכת נמצאת במסגרת המוסד הלאומי למחקר מדעי, תל אביב. העיתון יצא לאור בשנת 1975. מחיר: 2 שקלים. תוכן: מדע, תרבות, ספרות, חינוך. יצא לאור פעם בשבוע. מנויים: 100 שקלים לשנה. כתובת: תל אביב 6100. טלפקס: 03-5274700. דואר: 1110. שנת ה'תשנ"ה, חוברת 17.

עלון שבועי

מראי מקומות לעיון בדרך היומי

בית מדרש גבוה לתורה
כולל הדף היומי
קרית ספר ת"ו
מיסודה של עמותת "משולי ערימת" רחוב שאגת אריה 17/25 קרית ספר 71919 מודיעין עילית ארץ ישראל

גליון מספר 457

הוציאה לאור ע"י בנם הגדול הר"ר אברהם אליעזר מרקוביץ שליט"א לונדון

לענין הר"ר צבי בתר"ר מרדכי ועיתו מרת רחל לאה בת הר"ר אברהם אליעזר ה"ל

בס"ד, כג' בתמוז התשע"ב. מסכת גדה דף נג – דף ס

דיה ראתה. וחוינן דרבי יהודה לא חייש לה, וסבר דבדיקה דמן המנחה ולמעלה מהני אף לבין השמשות. ואם כן יש לומר דרבנן דהכא סברי כרבי יהודה. ותיריך, דאפשר דסוגיא דהכא אזיל אליביה דרבא ורבנן דבי רב דבסמוך, דנקטי דכולהו תנאי דהכא סברי דיש לחוש שעם סילוק ידיה ראתה, על כן לא רצתה לומר כן.

(ז) תוס' ד"ה ומה, בתוה"ד, ויש לומר דהתם מיירי בשבדקה יום ב' וכו' והכא בדלא בדקה. הקשה המהר"ם, אם כן מאי קאמר הכא אילו נדה שלא הפרישה בטהרה וכו', הא התם מיירי דוקא בלא בדקה, וברואה כתם מיירי לפי המסקנא בבדקה בבין השמשות דרבי יהודה, ואם כן נימא דיהני בדיקה זו אף בלא בדקה בבין השמשות דרבי יוסי. וכן קשה לתירוץ השני, דהתם מיירי בבדקה שחרית ומצאה טמאה. דמאי מדמי לרואה כתם דמיירי שבדקה בבין השמשות דרבי יהודה ומצאה טהורה. ותיריך, דהכא גרע טפי, כיון שמצאה כתם אחר כך, מה שאין כן בגדה שלא הפרישה, מיירי שלא מצאה עצמה טמאה אחר כך. והחידוד הלכות תמה עליו, דהתם קתני בהדיא "ואחר הימים מצאה טמאה". ותיריך, דהתם מיירי שמצאה טמאה אחר מעת לעת, ולכך אינה חוששת למפרע, אבל הכא דמיירי בכתם, חיישינן בו למפרע משעת כיבוס אף שהוא יותר מממעת לעת, וכדאיתא לעיל (ו). והחכמת בצלאל כתב, דלכך כיוון המהר"ם.

(ח) בא"ד, שם. הקשה הערוך לנר, אם כן מאי קאמר שלא הפרישה מן המנחה למעלה, הא אפילו הפרישה בשני ושלישי נמי מהני, והוה ליה למימר שלא הפרישה בטהרה (סתמא), ואמאי הוזכר כלל מן המנחה ולמעלה. (ט) [תוס' ד"ה מכלל, בתוה"ד, ורבי סבר חוששת כיון דלא בדקה בדברי יהודה. והיינו דיש לחוש שראתה קודם לבדיקתה, וכשיטת רש"י שהובא באות ב].

דף נג ע"ב

(י) רש"י ד"ה יומו, בתוה"ד, ואם שקעה חמה וכו' אינה תולה. ביאר בהגהות רבי שמחה מדסוי, דנפקא מינה, דצריכה לחוש למעת לעת של מציאת הכתם, דלענין מעת לעת מודה רבי אלעזר ברבי שמעון דחוששת בכתמים.

(יא) תוס' ד"ה עצמה, בתוה"ד, ומיהו לישנא דקדשים לא משמע לטהרות. ובחידושי הרמב"ן תריך, דמשום דמטמאה נמי את בועלה נקט הכי, ולא נקט טהרות וקדשים.

(יב) בא"ד, אכתי הוי כתמה חמור מראייתה וכו' ומקולקלת למניינה משעת

דף נג ע"א
(א) גמ', דרבנן סברי בבין השמשות דרבי יוסי לילוא הוא. כתב המהרש"א, דהוה מצי נמי למימר דרבנן סברי כרבי יוסי, אלא דלדידהו בין השמשות דרבי יוסי מישך שייכא דרבי יהודה, ולכך מהני בדיקתה, וכעין דאמרינן לקמן (בעמוד ב), אלא דניחא לגמ' למימר דהנך רבנן דפליגי אדרבי יהודה בן אגרא משמיה דרבי יוסי, מסתמא היינו רבי יהודה גופיה דהוא בר פלוגתיה דרבי יוסי בענין בין השמשות, ולטעמיהו אזלי.

(ב) רש"י ד"ה כשבדקה עצמה, כל שני בין השמשות. כתב החידוד הלכות (בסוף העמוד), דחוינן מדברי רש"י, דרואה כתם חוששת למפרע אף לקודם הפיקדה, ולכך לא מהני בדיקת בין השמשות האחרון לחוד, דאכתי נחוש שראתה בין השמשות שלפניו. אבל הרמב"ם (בפ"ג ממסכת ומושב ה"ז) כתב, דהרואה כתם מטמאה למפרע עד שעת הפיקדה. ועיין אות ט.

(ג) רש"י ד"ה בין השמשות דרבי יהודה, בבמה מדליקין הכסיף העליון ולא הכסיף התחתון. הערוך לנר והרש"ש תמהו, דבשבת (לד): איתא להיפך, הכסיף התחתון ולא העליון. ואמנם המראה כהן הגיה דכן צריך לומר בדברי רש"י.

(ד) בא"ד, ושיעורו חצי מיל. הגרע"א בגליון הש"ס תמה, דבשבת (לד): איתא, דשיעורו תרי תילתי מיל או ג' רבעי מיל. והרש"ש כתב, דעל כרחך טעות סופר הוא בדברי רש"י.

(ה) גמ', אלא פשיטא דלא בדקה לא בדרבי יהודה ולא בדרבי יוסי וכו' אלמא בין השמשות דרבי יוסי לרבי לילוא הוא. הקשה הערוך לנר, אמאי נקט בלא בדקה לא בדרבי יהודה ולא בדרבי יוסי, הא אפילו בדקה בדרבי יוסי לא מהני, כיון בלא בדקה בדרבי יהודה, ובדיקה דבין השמשות דרבי יוסי לאו כלום היא, דהוי ליליא לדידיה. ותיריך, דאין הכי נמי דדברי רבי אף בכהאי גונא, אלא דלא שייך למימר עלה נראין דברי רבי יהודה בן אגרא, דכשבדקה בין השמשות דרבי יוסי, סבר רבי יהודה בן אגרא דאינה חוששת, ולכך נקט בלא בדקה כלל, דבהאי גונא סבר רבי כרבי יהודה בן אגרא דחוששת, ולא מטעמיה.

(ו) גמ', מכלל דרבנן סברי אף על גב דלא בדקה בתרוייהו לא חיישינן הא לא בדקה. הקשה הרש"ש, אמאי פשיטא לגמ' דבעי בדיקה בבין השמשות, הא לקמן (סח): תניא, דאמר רבי יהודה [דאמר דבדיקת הפסק טהרה מהני דוקא מן המנחה ולמעלה] דאף בבדקה מן המנחה ולמעלה אימור עם סילוק

הדרך היומיומית

מסכת נדה דף נג - דף נד

כג בתמוז - כד בתמוז התשע"ב

דף נד ע"א

(א) **גמ'**, אלא תני טועות. פירש בחידושי הריטב"א, דשוטות דקתני, היינו שאין להם שיטה נכונה בדמן, מלשון "הדס שוטה".

(ב) **גמ'**, יום אחד טמא ויום אחד טהור משמשת שמיני ולילו עימו. פירש רש"י ד"ה ולילו עימו, דהיינו ליל תשיעי. אבל בחידושי הרשב"א פירש, ד"לילו" היינו ליל שמיני. ותמה, אמאי באמת לא אמר דמשמשת אף בליל תשיעי. והביא פירוש רש"י. והקשה עליו, דהיאך קורא לו "לילו". ומכל מקום כתב, דנראה ראייה לפירוש רש"י, מדקאמר בתר הכי "אם היתה רואה מבערב אינה משמשת אלא שמיני", ולא קאמר "שמיני ולילו", אלמא שמיני היינו כל שמיני לילה ויום, והכא דקאמר "לילו" היינו אף ליל תשיעי. והרמב"ם (פ"ז מאיסורי ביאה הי"ד) כתב, דמשמשת בליל ח' ויום ח' שהוא יום אחד אחר ימי נידתה. וכתב הכסף משנה בשם ה"ר יהושע הנגיד, דאף הרמב"ם סבירא ליה כרש"י, ועיין שם מה שפירש אמאי לא הזכיר ליל תשיעי להדיא. ועיין בערוך לנר.

(ג) **גמ'**, משמשת שמיני ולילו עמו וארבעה לילות מתוך שמונה עשר יום. כתבו בחידושי הרשב"א והריטב"א, דמה שאינה משמשת ביום השימור עצמו, היינו כרבי שמעון לעיל (כ"ט), דאמר אחר מעשה טהור אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן מפני הספק.

(ד) **גמ'**, שם. כתב רש"י ד"ה וארבעה לילות, בסוה"ד, ולמחר ב"ט כשתראה תהא תחלה נדה, שהרי שלמו י"א שבין נדה לנדה וחזרת למנינה שאמרנו. לכאורה כוונתו, דיכולה כבר לראות דם נדות, אבל כל עוד שלא תראה הרי היא טהורה. וכן פירש בחידושי הרשב"א, דלכך לא מני ליל י"ט, כיון שראוי כבר לפתח נדה. אבל הביא, דהר"ח כתב, דאסורה לשמש ליל י"ט, כיון שאמר רבותינו אזהרה לבני ישראל שיפרשו מנשותיהן סמוך לווסתן, ובליל זה היא תחילת נדה, ואם כן מוזהר עליה, דהרי היא נדה. וכתב, דאינו מחזור כלל, דהא אוקימנא כשאינה רואה בלילה, ועונה שאמר אינה אלא אותה עונה ממש שהיא רואה בו כדאיתא לקמן. עיין שם עוד. [ועיין באות הבאה].

(ה) **גמ'**, שם. הקשה החכמת בצלאל, לשיטת האור זרוע, דצריך לפרוש מאשתו כ"ד שעות סמוך לווסתה, איך מותר לשמש הנך ד' לילות, ועיין מה שכתב. אכן המרומי שדה, הוכיח מסוגיין כשיטת האור זרוע, מדלא אמרו דמשמשת בליל ראשון של י"ח ימים, דבשלמא ב"ח הראשונים ניחא, שהרי עוד לא ידעה שתראה כלל, ואי אפשר לחקור עוד, אבל מ"ח הראשונים ואילך אמאי אינו מונה. אמנם בחידושי הרשב"א המובא באות הקודמת תירץ האי קשיא אמאי לא תני ליל י"ט, בהיינו משום דראויה להתחיל נדות חדשה. ואכן יש לומר דהר"ח המובא שם, סבירא ליה כאור זרוע].

(ו) **גמ'**, שני ימים טמאין, וכו' וששה עשר ועשרים. כתב בחידושי הרשב"א, דהא דנקט עשרים, אף דאחר י"ח יכולה לפתוח נדות חדשה, משום דאתי לאשמועינן דאינה משמשת ב"ט. והיינו נמי טעמא דלקמן ברואה ח' ימים טמאים וח' ימים טהורים, נקט הימים דאחר י"ח, ועיין שם עוד.

(ז) **תוס'** ד"ה תשמש נמי בשיתסר, וא"ת כו' ראתה ב"ז תשמש ב"ח ותו כו' רב אשי אמר דאינו אוסר אלא משום כו' אף בימי נדה מן התורה כו'. כתב המהרש"א, דהא דהוצרכו למימר דלרבי יוחנן צריכה שימור אף בימי נדה מן התורה, היינו משום דאי לא הכי, לפירושם דלקמן לא הויה מצי לאוכחי מידי מהך דהכא דימי נדה שאינה רואה בהן, עולה לספירת זיבתה, דאימא, דוקא שימור כי האי דאינו אלא מדרבנן עולה בימי נדה, אבל ספירת זיבה דבעי מדאורייתא אינו עולה בהן, דומיא דימי לידה שאינה רואה בהן דעולה אפילו לספירת זיבה דאורייתא, קאמר נמי דימי נדה שאינה רואה בהן דעולה אפילו לזיבה דאורייתא. אמנם במשמרות כהונה ביאר, דהא דכתבו התוס', דצריכה שימור לרבי יוחנן אף בימי נדה מן התורה, היינו משום דאי לר"א בימי נדה לר"י מדרבנן, אם כן היינו תירוצא דרב ששת דגרסן דתנן אסור,

כיבוס. ובחידושי הרמב"ן תירץ, דלא קשיא לרבי שמעון בן אלעזר, אלא שלא נאריך את זמן הטומאה בכתם למפרע יותר מוזמן טומאה דראייה, לפי שאינו בדין. אבל מה שמחמירין בכתם יותר לענין דמקולקלת למניינה, סברא הוא, דבראייה ממש, כיון ששעת הראייה דאורייתא, מונין מאותו זמן, שאין זמן ספק מוציא מידי זמן ודאי, אבל בכתם שאף שעת המציאה ספק הוא, לא התחילו למנות ממנו.

(יג) **בא"ד**, קשה לרשב"א אכתי הוי כתמה חמור מראייתה דהא איהו גופיה אמר בסמוך וכו' אבל כתם שמצאה ביום שלפני הראייה טמאה למפרע ומקולקלת למניינה משעת כיבוס. החידוד הלכות תמה, איך אפשר לומר דהכתם מטמא משעת כיבוס, דבהדיא אמר הכא שאינה מטמאה למפרע יותר ממת לעת.

(יד) **בא"ד**, ונראה לפרש דעצמה היינו שמקולקלת וכו'. הקשו התוס' לעיל (ו). ד"ה מאי, דמהא דקתני הכא דוקא קדשים, מוכח כלישנא קמא דרב הונא (שם) דמתע לעת שבנדה אינו מטמא תרומה. ותיקשי אלישנא בתרא דהתם דאמרי אף לתרומה. ותירצו, דמהכא ליכא למידק, דיש לומר דנקט קדשים משום דרבי שמעון בן אלעזר, דאיהו מקיל אף בקדשים. והתוס' הרא"ש שם הביא פירוש רש"י דמפרש דעצמה היינו טהרות, ולפי זה לא קשה קושיית התוס'. אבל הקשה עליו לאירך גיסא, דתיקשי ללישנא דאמר רב הונא דאינה מטמאה תרומה.

(טו) **רש"י** ד"ה הוא מתקן, בתוה"ד, ואף להקל ולטבול לליל שביעי לכתמה. והתוס' ד"ה שהוא כתבו דאין נראה להקל כולי האי. ובתוס' הרא"ש ביאר הקושיא, דאימר הכתם מעלמא אתי, או בימי הזיבה יצא מגופה. וכתב בשם הר"מ ליישב דעת רש"י, דהכא מייירי דביום מציאת הכתם היה יום וסתה, ואף דמשום הא לחודא לא הוה מהני, היכא דראתה בתוך מעת לעת למציאת כתמה, יש רגלים לדבר דבשעת וסתה יצא, כיון דבשוק של טבחים לא עברה. עוד כתב, דאפשר דהיינו דוקא אי וסתות דאורייתא, או אפילו אי וסתות דרבנן, כיון שיש רגלים לדבר כל כך, שעת וסתה, ומציאת הכתם, ולא עברה בשוק של טבחים, וראתה דם תוך מעת לעת, ודאי מגופה אתא. ובחידושי הרמב"ן הקשה על רש"י, הא כתמים דרבנן הן, ואם כן איך אפשר למנות משעת הכתם לקולא. והחידוד הלכות לעיל (נב); כתב בדעת רש"י, דלעולם חיישינן דילמא ארגשה ולא אדעתה. והערוך לנר הקשה, דמכל מקום הוי ספיקא דאורייתא, ואמאי נתלה לקולא. והסדרי טהרה (סימן קצ, ס"ק צג ד"ה וכן נראה) כתב בדעת רש"י, דלמסקנת הסוגיא דלקמן (נח). נקטינן דאף בלא הרגשה טמאה מן התורה. והא דכתמים הוו מדרבנן, משום שאינו ודאי שיצא מגופה, והכא כיון דתלינן כתמה בראייתה אמרינן דהכתם ודאי מגופה אתי, כיון דראתה בתוך מעת לעת.

(טז) **רש"י** ד"ה איפוך. ואימא נראין דברי מדבריו. כתב הערוך לנר, דלפי זה צריך לומר דאיפוך נמי סוף דבריו, ואימא שהוא מעוותה ואני מתקנה, וצריך עיין אמאי רש"י לא פירש כן.

(יז) **רש"י** ד"ה תחילת נדה, בתוה"ד, ואם ראתה לסוף שבעה יום אחד וכו'. על כרחך אין כוונתו ביום השביעי גופיה, אלא לאחר שבעה, מדכתב בסוף הדיבור שאם ראתה שלשה ימים תשב שבעה נקיים שמא ראייה קמייתא תחילת נדה הואי, ואם מתחילים השלשה ימים ביום השביעי גופיה, אין כאן שתי ראיות בימי הזיבה. (א.ג.א.).

(יח) **גמ'**, אמר רב חסדא הכי קאמר הוואה יום י"א וכו' ובשביעי לנדרה. ביאר המהר"ם, שאם ראתה בשביעי לנדרתה בין השמשות, הוי ספק סוף נדה או תחלת זיבה. והרש"ש כתב, דמה שאמר "תחילת נדה וסוף זיבה" וכן "סוף נדה ותחילת זיבה" אינו הדין דאשמעינן מתניתין, אלא הכוונה דהוואה יום י"א בין השמשות שהוא תחילת נדה וסוף זיבה, או בשביעי לנדרתה בין השמשות שהוא סוף נדה ותחילת זיבה, ואכל הני קתני "הרי אלו טועות".

הדרק היוזמי

מסכת נדה דף נד

כד בתמוז התשע"ב

כולהו ימי זיבה, ומק' הטהורים הן ז' ימי ספירה, וצ"ג הנותרים הם ימי שמושה, וכהאי גונא באלף.

טו) **גמ'**, וכן למאה וכן לאלף. כתבו בחידושי הרשב"א (בעמוד א') והריטב"א (הכא), דאף הכא מוכח להדיא דלא כשיטת הרמב"ם (פ"ז מאיסורי ביאה ה"כ), דלעולם אחר י"א ימי זיבתה מתחלת ימי נדות, דלשיטתו היאך יהא ימי שימושה כימי זיבתה, הא לעולם ימי נדה אחר י"א, וימי זבה אחר ז' בין תראה בין לא תראה.

פרק דם הנדה

טז) **מתני'**, דם הנדה. כתב החזון איש (יורה דעה סימן קכ סק"ד), דיש להסתפק בגדר טומאת דם הנדה, האם טומאתו משום שהוא מעיין הנדה, אלא שריבתה התורה שטמא בהן אף שאינו מתעגל ויוצא, ולפי זה גם ראתה בשפופרת או יצא הדם דרך דופן טמא, או דנימא שטומאת הדם מצד עצמו כקרי, ולפי זה יש לומר, דלא טמאה תורה אלא דם שטמא בכל פרטי דין הראיה, אבל ראתה דם בשפופרת אינו טמא מתורת דם נדה, אלא תליא בדין מקור מקומו טמא.

יז) **מתני'**, הזוב והניע והרוק. כתב המהרש"א לקמן (נו.), דהמשנה לא חשה להאריך, דיש עוד מעיינות כגון מי רגלים.

יח) **מתני'**, וכמה היא שרייתן בפשוטין מעת לעת. כתב הרמב"ם (פ"ב ממשכב ומושב ה"א), דהבדיקה מעת לעת קאי אף אוזבו של זב ורוקו ושכבת זרעו. אבל הראב"ד כתב, דלא בעינן מעת לעת אלא לשרץ ונבילה. וכתב הכסף משנה, דטעמיה דהראב"ד, משום דזוב ורוק ושכבת זרע הם דברים רכים, ובשרייה כל דהו סגי להו. אמנם כתב, דפשט דברי המשנה משמע כהרמב"ם דקאי אכולהו. וכן דעת התוס' לעיל (כב:): **ד"ה אבל, ובזבחים** (עט:): **ד"ה אף הרוטבו. ובחידושי הר"ן** כתב, דלא קאי אלא אשרץ ונבילה, דאילו זוב ודכוותיה כל שנתייבשו אי אפשר לחזור לכמות שהיו, ודם נמי כמותם. עיין שם שהוכיח כן מסוגיא דלעיל (כב:).

יט) **מתני'**, שם. כתב המשנה אחרונה, דיש להסתפק בגוונא דצריכי טפי ממעט לעת וחזור ונימוחו, אי חזור לטומאתן דסוף סוף לחין הן, או דלמא כיון דטהרו אף שנימוחו אחר כך הוי כדבר חדש. וציין לפירוש הרא"ש טהרות (פרק ג' משנה א') עיין באות הבאה.

כ) **מתני'**, רבי יוסי אומר בשר המת יבש ואינו יכול להשרות ולחזור לכמות שהיה טהור. כתב הערוך לנר, דלכאורה היה אפשר לומר דבשר המת שווה לניע זזוב, אמנם מהא דלא פליג בקיצור לומר "אף בשר המת אינו מטמא יבש", משמע דסבירא ליה דבשר המת אף שצריך יותר מפשוטין ויותר ממעט לעת מטמא, ואם כן אינו שווה לניע ואחריני, ועיין באות הקודמת.

כא) **גמ'**, יבש מעיקרו מנלן ותו הא דתנן המפלת כמין קליפה וכו'. עיין תוס' ד"ה ותו הא דתנן. אמנם בחידושי הר"ן כתב, דגירסת רש"י, "יבש מעקרו מנלן דתנן המפלת כמין קליפה וכו'". והביא, דאיכא דגרסי "ותו הא דתנן", כגירסת התוס', ופירש דתרתיה קבעי לה, חדא, דיבש מעיקרו ואפילו אין יכול לחזור לכמות שהיה מנלן, ותו הא דתנן המפלת וכו' דאפילו בהנך דכעין בריה נינהו, דאמרינן כיון דאיתגלי מילתא דדם נינהו כשנימוחו טמאין, מנלן. וכתב, דלפי זה צריך לומר, דהא דתנן דאם יכולין לחזור לכמות שהם חשיבי לחין, היינו דווקא בשרץ ונבילה, אבל זוב ודכוותיה כל שנתייבשו אי אפשר לחזור לכמות שהיו, ודם נמי כמותם, והלכך מקשינן שפיר מנלן דאמרינן דאיתגלי מילתא דדם נינהו.

כב) **גמ'**, יהיה רבויא הוא. פירש בחידושי הריטב"א, דהכי משני, דלאו משום שנאמר "יהיה" דרשינן לה לומר בהוויתו תהיה, דאם כן משמע דווקא בלח מעיקרו, אלא מיתורא דרשינן לה, ולומר דאפילו יבש מעיקרו חשוב כלה. וכן

ואין צריך לדברי המהרש"א.

ח) **גמ'**, אמר רב ששת זאת אומרת גרגרן דתנן אסור רב אשי אמר וכו'. כתב הרמב"ם (פ"ו מאיסורי ביאה ה"ח), טבלה ביום שנים עשר אחר שתנן החמה, הרי זו אסורה לבעלה עד לערב כדין כל זבה קטנה. וכתב המגיד משנה, דאף דרב אשי פליג אדרב ששת, מכל מקום הרמב"ם סבר, דמודה רב אשי דגרגרן אסור, ולא פליג עליה אלא לומר דמהייתא לא שמעינן לה. וכתב, דכן נראה מרש"י לקמן (עב:): **ד"ה לא איהו.**

ט) **גמ'**, שבעה ימים טמאין ושבעה ימים טהורין משמשת רביע ימים מתוך כ"ח ימים. כתב בחידושי הרשב"א, דמהכא קשיא לשיטת הרמב"ם (פ"ז מאיסורי ביאה ה"כ), דכתב דלעולם חזרת לפתח נדתה מי"ח ל"ח בין רואה בין אינה רואה, דלפי שיטתו אם כן אינה משמשת כלום בכ"ח השניים, ובכ"ח השלישיים אינה משמשת אלא ו' ימים בשבוע הרביעי, לפי שצריך לשמור יום אחד, כנגד שני ימים מימי זיבה שראתה בהן בשבוע השלישי. והמגיד משנה (שם) תירץ, דלרמב"ם לא נקטה הברייתא אלא הדין דכ"ח יום הראשונים. והוסיף, דהרמב"ם גרס "רביע ימים" ולא "רביע ימיה". ועיין עוד בחידושי הרמב"ן שתמה הרבה על הרמב"ם. ובישוב שיטת הרמב"ם עיין עוד בערוך לנר, ובחכמת בצלאל.

י) **גמ'**, זאת אומרת ימי נדתה שאין רואה בהן עולין לספירת זיבתה. הקשו תוס' לעיל (לז:): **ד"ה מזה**, דהתם איתא דימי נדתה אין ראויין לזיבה, והיינו טעמא כדפירש רש"י (שם) **ד"ה מזה**, דמכי הויא זבה לא חיילא ימי נדה לעולם עד שתשב שבעה נקיים. ותירצו, דסוגיין איירי בזבה קטנה שרואה יום י"א, דיום י"ב הויא ביה תחילת נדה ועולה לה, וזה כפירושם בתוס' לעיל (עמוד א') **ד"ה הני**. אבל המגיד משנה (פ"ז מאיסורי ביאה ה"א) כתב, דסוגיין הויא סייעתא לשיטת הרמב"ם, שימי נדות חזרות קבועין הן בסדר קבוע של י"ח ימים. וכתב החכמת בצלאל לעיל (לז:), דהרמב"ם סבר שהיא מחלוקת הברייתות, ותפס להלכה כברייתא דהכא.

דף נד ע"ב

יא) **גמ'**, הרי זו ספק זיבה ספק לידה מביאה קרבן ואינו נאכל. הקשה הרש"ש, דהוי לה להביא ב' קרבנות, דאימא יולדת בזוב היא, וללידה זיבה לא סגי בקרבן אחד, כמו שכתבו תוס' לעיל (כא). **ד"ה ואינו נאכל**. ותירץ, דמיינתא קרבן אחד ומתנה עליו, אם זבה היא הרי הוא קרבן זיבה, ואם יולדת הרי הוא קרבן לידה, ולתרווייהו לא חיישינן דהוי ספק ספקא, דג' צדדין הויא לפטורא מב' קרבנות, ורק צד אחד הוי לחיובא, ומשום ספקא לא מיייתנן ספק מליקת חולין למזבח. וסיים, דהיינו שלא כדברי תוס' (שם).

יב) **גמ'**, אלא לאו שמע מינה עולין שמע מינה. לעיל (לז). פליגי אביי ורבא אי ימי לידה שאין רואה בהן עולין לספירת זיבתה. ובתוס' (שם) **ד"ה אביי אמר** הביאו, דרש"י בתשובה כתב, דאביי מודה דעולים, דהכי מוכח בברייתא דסוגיין, ולא איירי התם אלא אליבא דר' מרינוס, אבל בשם רבינו תם כתבו, דאביי פליג על רבא לגמרי, וסבירא ליה דאין עולין, והלכתא כאביי, וכברייתא דלעיל (כט:), ומסוגיין לא קשיא, כיון דיש לומר דאינה מונה אלא מה שמחודש, אבל הא דאין עולין פשיטא לן, אי נמי יש לומר כדמפרש רב פפא הכא, ועיין שם עוד.

יג) **תוס'** **ד"ה אלא שמע מינה**, וטעמא דרב הונא בריה דרב יהושע וכו'. **תוס' לעיל** (לז). **סוד"ה אביי** כתבו עוד טעם, דטעמא דרב פפא אינו עיקר, דהא כנגד הספק ספקא לומר דעולין, איכא ספק ספקא לומר דאין עולין, דשמא בסוף ימי טוהר סתרה לה. ועיין במהר"ם (שם), בביאור כוונתם.

יד) **גמ'**, עשרה ימים טמאים ועשרה ימים טהורים ימי שמושה כימי זיבתה. ביאר המהר"ם, דהיינו, שאינה משמשת כי אם שלשה ימים בהמשך ימי זיבתה, וכן במאה, שהרי מק' הטמאים הן ז' ימי נדה וצ"ג הנותרים מקרי

חדף היומי

מסכת נדה דף נד - דף נה

כד בתמוז - כה בתמוז התשע"ב

כן לגבי הא דאין גזעו מחליף, שפיר מקשינן דהוי דווקא בהאי גוונא. (א.ג.ו.).
 (ה גמ', **שמא יעשה אדם עורות אביו ואמו שטיחין לחמור**. פירש רש"י ד"ה **שטיחין**, דהיינו מרדעת לחמור. והקשה **בחדשי הריטב"א**, הא אפילו רשע שבגויים אינו עושה כן, וכל שכן ישראל. וכתב, דלהכי צריך לומר דהנכון הוא כמו שפירש מורו הר"א הלוי בשם הרמב"ן דשטיחין היינו שעשה מהם דבר חשוב ומעובד יפה על גבי הכותל, להתאבל עליהם ימים רבים, או שיוכור מעשיהם הטובים, והיינו דנקט לשון שטיחין, ולשון אביו ואמו. ובתוס' חולין (קכב.) ד"ה **עורות אביו פירשו**, דלא הוה גזרו רבנן משום האי חששא, אלא משום אביו ואמו דחמיר טובא. וסיימו, דאין צריך לומר דנקט אביו ואמו משום דשכיחי גביה.

(ו גמ', **ואיכא דאמרי הרי עור דאין גזעו מחליף**. הקשה **הערוך לנר**, איך אפשר דב' הלשונות פליגי אם עור גזעו מחליף או לא, הרי הדבר יכול להבדוק. ותירץ (בתירוץ השני), דודאי פשיטא דכשהעור נתקלף בא אחר במקומו, אלא דב' הלשונות פליגי אם מה שנתחלף מקרי עור, ולשון ראשון סובר דחשיב גזעו מחליף, אבל לישנא בתרא סבר דאינו מחליף, אלא דהבשר מתקשה ונעשה כעור. (ועיין שם עוד מה שתירץ בתירוץ הראשון).

(ז רש"י ד"ה **שעבדן או הילך בהן כדי עבודה, בתוה"ד**, ושיעור עבודה מפרש בברכות ובפסחים כדי מיל. עיין בגליון הגמ' דהקשה, דהתם איתא ד' מילין. וכתב, דעל כרחק נפל טעות סופר בדברי רש"י. וכתב הרש"ש, דהגהתו לא תעלה ארוכה בדברי המגיד משנה (פ"ו ממאכלות אסורות ה"י), שכתב גם כן כדי הילוך מיל, וביאר דמכאן הוציא הרמב"ם לשיעור מליחה שהוא כדי הילוך מיל. וכן כתב **בביאור הגר"א** (יור"ד סימן סט סקכ"ו), ועיין ברש"ש מה שתירץ על פי פירוש ב' ברש"י חולין (קכב:) ד"ה **לגבל**.

(ח גמ', **ואימא הני מילי במגע אבל במשא לא מידי דהוה אשרץ**. כתב **המהרש"א**, דהא דלא קאמר "מידי דהוה אשכבת זרע", היינו משום דאיכא שכבת זרע דזב דמטמא אף במשא. והקשה עליו הרש"ש, **דבכלים** (פרק א משנה א) חשיב בתוך המטמאים במגע ולא במשא מלבד שרץ ושכבת זרע, גם טמא מת, ומצורע בימי ספורו, ומי חטאת שאין בהם כדי הזיה, ובשלמא מצורע ומי חטאת יש לומר על דרך המהרש"א דאיכא דמטמו במשא, אבל טמא מת אמאי לא נקט. ולכך כתב הרש"ש, דצריך לומר דקמא דאיתא בכלים נקט הכא והוא הדין לכולהו. ועיין עוד **ערוך לנר**.

(ט תוס' ד"ה **שמא יעשה שטיחין, בא"ד**, ועוד נראה דעור אינו בכלל בשר ליאסר בהנאה וכו'. הקשה **הקרני ראם**, הא לאחר עריפתה אסורה עגלה ערופה מקרא ד"וערפו שם" כמבואר **בכריתות** (ו.), ואם כן אפילו עור אסור, והוא הדין במת. ועוד **דבערכין** (ו:), איפלגו רב ור' נחמן בר יצחק בשער המת, ומשמע דבעור כולי עלמא מודו דאסור.

(י בא"ד, בשור הנסקל לא יאכל להנאת עורו וכו'. העיר הרש"ש, **דבפסחים** (כב:), ילפינן לה מן "ובעל השור נקי", או מרבו ד"את".

דף נה ע"ב

(יא תוס' ד"ה **כי איצטריך, בתוה"ד**, ויש לומר דלא קשה מידי וכו'. כתב **המהר"ם**, דדברי תוס' כפולים ומכופלים, ועיקר התירוץ הוא, דזב ושכבת זרע דהכא, היינו אותו שרואה קודם שנעשה זב, אלא שבאותה ראייה דזב נעשה זב בעל שתי ראיות, וההוא שכבת זרע **דבבא קמא** (כה.), היינו אותו שכבת זרע שרואה אחר שכבר נעשה זב.

(יב גמ', **ואימא במשא מטמא אדם ובגדים וכו'**. כתב **המהרש"א**, דהא דלא אקשינן **כדלעיל** (עמוד א'), דאימא במשא לא מטמא מידי דהוה אשרץ, וקרא איצטריך למגע דמטמא נמי בגדים, היינו משם דלא אשכחן מידי דמטמא במגע אפילו בגדים ובמשא לא יטמא כלל. וכתב הרש"ש, דסברת המהרש"א, איתא **בתוס' יומא** (יד.) ד"ה **אלא**. אבל הקשה, דאם כן היאך לקמן גבי "וכי

כתב **המשנה אחרונה**, דמשמע ד"יהיה" מיותר. והקשה דאינו מיותר, דהא איצטריך למימר "בהוויתו יהיה" כשנתייבש. ותירץ, דאפשר דהך לא בעי קרא, דבלאו קרא נמי לא בטלה טומאתו כשנתייבש, דטומאה שבו להיכן הלכה, ולא נקט "בהוויתו יהא" אלא לרווחא דמילתא. אמנם עיין שם שהקשה עלה, והוכיח, דאי לאו קרא כל דבר שנתייבש פרוח טומאתו. ולכך תירץ, דמכל מקום שמעינן תרוויהו, דלח ונעשה יבש, ילפינן משמעוטיה דמשמע בהוויתו יהא, ושמעינן נמי יבש מעיקרו מייתורא, ומדאפקיה בלשון יהיה משמע בהוויתו יהא, ועיין שם עוד.

(כג תוס' ד"ה **אף מדוה וכו'**, דהא מכח משכב ומושב הוי טומאה לאבן מסמא כו'. ביאר **המהרש"א**, דאף לפי מה שפירשו **התוס'** לקמן (נה.) ד"ה **באבן מסמא**, דאיכא אבן מסמא דאינו מכח משכב ומושב, אלא מטעם היסט משא, ובהכי איירי אבן מסמא דבשמעתין, מדמעטיה מ"הנושא אותם", מכל מקום כיון דאף לטומאת משא אבן מסמא לא אתי אלא מ"וכל המשכב", דלא אשכחן מידי דמטמא משכב ומושב ולא מטמא במשא, שפיר תקשי להו כיון דאימעוט דמה מטומאת משכב ומושב באבן מסמא, ממילא דאימעוט נמי אבן מסמא במשא. ועיין עוד **בערוך לנר**.

(כד בא"ד, ואור"י דאבן מסמא נפקא לן משום דרשא דלא מטמא אלא אוכלין ומשקין וכו'. ביאר **המהר"ם**, דהיינו, דכיון דגבי נדה גופה לא מטמא אבן מסמא כי אם אוכלין ומשקין, ייתכן נמי דמדוה נמי מטמא באבן מסמא אוכלין ומשקין כנדה עצמה, דאף על גב דמעטין מדוה מלטמא משכב ומושב, היינו מטומאה חמורה שאין המשכב נעשה אב הטומאה לטמא אדם, אבל מכל מקום נעשה ראשון לטמא אוכלין ומשקין, ואם כן נימא נמי דמדוה מטמא באבן מסמא לטמא אוכלין ומשקין.

דף נה ע"א

(א גמ', **אמר ריש לקיש אמר קרא לכל טומאתו וכו'**. כתב **הערוך לנר**, דר' יוחנן יפרש דקרא אתא לדרשא דר'יש **בתורת כהנים** (ויקרא כב, ה) לנוגע בזב וזבה ויולדת. ועיין עוד מה שפירש בדעת ריש לקיש, דסבירא להו דדרשא דתורת כהנים אינה לכולי עלמא.

(ב גמ', **רבי יוחנן אמר או בעצם אדם**. כתב **הערוך לנר**, דאין להקשות אדריש לקיש האי קרא למאי אתא, דהוא נמי סבירא ליה האי דרשא **כדלקמן** בגמ'. ועיין עוד באות ד.

(ג גמ', **התם דאקמח והוי עפרא**. כתב **הרמב"ם** (פ"ג מטומאת מת ה"י), בשר המת שנפרץ ונעשה כקמח טהור. והקשה **הכסף משנה** (שם), אמאי פסק כריש לקיש נגד רבי יוחנן, הא לרבי יוחנן אפילו איפרך דלא נעשה כקמח טהור, וכדפירש רש"י ד"ה **דמפרך**, כיון דעצם לא מיפרך, ועיין שם מה שהקשה עוד. וכתב, דצריך לומר דמאי דכתב הרמב"ם דנעשה כקמח, לאו דווקא, אלא שיבש כל כך דאם יפרוץ יעשה כקמח. אבל **הערוך לנר** כתב, שהוא דוחק, שהרי הרמב"ם מפרש לאיכא ביינהו איפכא מפירוש רש"י, דלריש לקיש יבש מאד ונעשה כחרס טהור, כיון דיבש כל כך אינו פורש מן האדם, אבל רבי יוחנן דיליף מעצם אדם, גם אפרוץ אפרוכי טמא, עיין שם.

(ד גמ', **אמר ר' אדא בר אהבה דומיא דעצם וכו'**. כתב **המהר"ם**, דהאי שינויאי קאי נמי אדריש לקיש, ואף דריש לקיש יליף לה לעיל מ"לכל טומאתו", בעינן למימר דדריש נמי דומיא דעצם, ואיצטריך תרווייהו, ד"לכל טומאתו" איצטריך לריבוייא היכא דאפרוץ אפרוכי, וקרא ד"או בעצם אדם" איצטריך למעט שיניים והשיער והצפורן. [ויש להעיר, דלכאורה לפירוש **הערוך לנר** בדעת הרמב"ם, המובא באות הקודמת, דלריש לקיש מפרך אפרוכי טהור, קשיא, כיון דאית ליה אף דרשא ד"עצם" אם כן יטמא מהך דרשא. (א.ב.).] ויש לומר, דסבירא ליה לריש לקיש דעל כרחק לגבי יבש לא הוקש בשר לעצם, כיון דבשר מיירי אף באינו יבש, ואם כן לא הוי דווקא דומיא דעצם, מה שאין

הדרג היוזמי

מסכת נדה דף נה - דף נו

כה בתמוז - כו בתמוז התשע"ב

מתעגל ויוצא כדמשמע בסוגיין, והא דמייבעיא לן התם, היינו אי החמירו בזוב כמעין לרבותו במצורע, כיון דמצינו לו זוב טומאה חמורה.

ג) גמ', שרץ שיבש ושלדו קיימת טמא וכו'. כתב הרמב"ם (פ"ד מאבות הטומאות ה"ב), דקרוב בעיניו שטומאה זו מדבריהם. וכתב הכסף משנה, דאף דבגמ' מיייתי לה מקרא, משמע לרמב"ם דאסמכתא בעלמא היא, דכיון דנתייבש כל כך הרי הוא כעפר אף על פי ששלדו קיים, אלא שחכמים גזרו בו טומאה. והטורי אבן חגיגה (יא. ד"ה ל"צ אלא לכעדשה) כתב, דהוקשה לרמב"ם קושיית תוס' (הכא) ד"ה אי, דבחגיגה (יא.), דריש מהנך קראי ששיעורו בכעדשה, ולכך פירש דהתם הוה אסמכתא, והכא עיקר הדרשא, ולהיפך מתוס'. ועיין עוד מה שביאר הערוך לנר, ועיין עוד צפנת פענח (פ"ב ממאכלות אסורות ה"טו), דהקשה סתירה בדברי הרמב"ם.

ד) גמ', אמר רבא בני זבוגי דמחוזא וכו'. הקשה הערוך לנר, מאי קמשמע לן רבא טפי מריש לקיש. וכתב, דאולי רצה לאשמועינן דהני זבוגי הם הצב הכתוב בתורה. אכן הקשה, למה השמיענו זאת דוקא ביבש. נולכאורה יש לתרץ על פי מה שפירש רש"י בד"ה זבוגי, "הנמצאים יבשים במחוזא", דהיינו שעל הרוב היו מוצאים אותם יבשים.

ה) גמ', זב דכתיב רר בשרו. הקשה החודר הלכות, דהיינו דוקא לרבי ישמעאל לעיל (גג:), דסבירא ליה דזוב יש לו שיעור כחתימת פי האמה, דיליף לה מקרא ד"החיתים בשרו", ולכך הוצרך למעט מקרא ד"רר בשרו", אבל רבנן (שם) דסברי דזוב מטמא במשחו, ממעטי יבש מקרא ד"החיתים", ואמאי נקט סתמא דגמ' דרשא דלא כהלכתא. ובערוך לנר הוסיף, דכמו כן יקשה במגילה (ח.). וכתב דעל כרחק יש לומר, דהיכא דלא נחית להלכה, נקטי גמ' הדרשות הפשוטות יותר, ולכך אף הכא נקט דרשא ד"רר בשרו" דהפשוטה יותר לדרוש לשון ריר.

ו) גמ', אמר שמואל טהור מלטמא בכזית אבל מטמא טומאת רקב. כתב הקהלות יעקב בטהרות (סימן יט), דמוכח הכא, דההלכה לא נאמר דוקא כשיצא מכלל בשר מחמת רקבון, אלא בכל אופן שייצא מתורת בשר יש לו טומאת רקב, דהא הכא איירי בנתייבש ונעשה כעץ. ועיין שם שהביא דבנו הגר"ח שליט"א העיר, דבתוס' נזיר (נא:), ד"ה מת שטחנו, משמע דהיינו דוקא כשבא על ידי רקב, עיין שם עוד.

ז) רש"י ד"ה טומאת רקב. עיין גליון הש"ס להגרע"א. וכונתו להקשות דרקב אין מטמא במגע, דהא לא נגע בכלו כדאיתא בחולין (קכה:). ותירץ הרש"ש, דכן הוא לישנא דרבי יוסי גופיה שם, ומפרש לה הגמ' שם מאי נוגע מאהיל. עוד תירץ, דכוונת רש"י הכא קאי על בשר המת יבש, דחלקיו מדובקים זה בזה, הלכך אית ליה נמי טומאת מגע.

ח) מתני', ומטמא בין לח בין יבש. פירש רש"י ד"ה ומטמא, דקאי אף אשרץ. וכתב הרש"ש, דצריך לומר, דיבש דשרץ אינו יבש ממש, דהא שרץ יבש אינו מטמא כדתנן לעיל (נד:), וכיון דכל הטומאות כשעת מציאתן כדאיתא לעיל (ד:), אם כן ביבש לגמרי אין לטמאות המבוי. עוד תירץ, דמייירי בשלדו קיימת, דטמא אפילו יבש, כדריש לקיש דלעיל.

ט) מתני', רבי שמעון אומר היבש מטמא למפרע והלח אינו מטמא אלא עד שעת וכו'. הקשה המשנה אחרונה, הא שפיר קאמר רבי שמעון, ומאי טעמייהו דרבנן דחיישי טפי משעה שיכול לחזור ולהיות לח. ותירץ, דלשיטתייהו אזלי, דרבנן סברי לעיל (ב:), דספק טומאה ברשות היחיד טמא מדאורייתא לשרוף, ולא מהני ביה חוקת טהרה, ואם כן כי היכי דלא מהני חוקת טהרה, הכי נמי לא מהני הוכחה לטהרה, [אמנם השוואתו לכאורה צריכה עיון] אבל רבי שמעון דסבר התם דאינה ודאי לשרוף אלא לתלות, אם כן בדאיכא הוכחה לטהרה מטהרינן. עוד כתב, דלפי זה כיון דפסקינן התם כחכמים, הוא הדין הכא הלכה כוותייהו, וכמו שכתב הרמב"ם בפירוש המשנה, אכן ביד החזקה (פ"ח מאבות הטומאה ה"ד), פסק כרבי שמעון דמתני' וצריך עיון. אבל

ירוק", פריך "ואימר הני מילי במגע וכו' מידי דהוה אשרץ", הא התם כתיב כיבוס בגדים ולא אשכחן מידי דמטמא במגע אפילו בגדים, ובמשא לא יטמא כלל.

יג) גמ', סלקא דעתך אמינא נילף רוק רוק מיבמה. הקשה בספר צידה לדרך, בשם קרבן אהרן, הא אין אדם דן גזרה שוה מעצמו. ותירץ בחידושי חתם סופר, דעיקרו סמך אקל וחומר, דהשתא ביבמה דלא עשה כיוונו וניעו כרוקו, עשה לעיני הזקנים כאילו נגע, רוק של זב לא כל שכן. והא דקאמר "נילף", היינו דנלמד פירוש של זה מזה ולא בגזירה שוה.

יד) גמ', בטהור במה שביד טהור. ביאר המהרש"א, דאי לאשמועינן בטהור עד שיגע בטהור לחוד, הוה ליה למכתב "והנוגע ברוק הזב" וגו', ולא איצטריך "וכי ירוק הזב בטהור" אלא לומר במה שביד טהור, וכתב דכן כתב הרא"ם.

טו) גמ', מאי מי האף אמר רב בנגרין דרך הפה לפי שאי אפשר וכו'. הקשה בחידושי הרשב"א, לרב דאמר בנגרין דרך הפה ומשום שאי אפשר בלא צחצוחי הרוק, אם כן אמאי מרבינן ליה בברייתא מ"וכי ירוק", הא הוא רוק עצמו. ותירץ, דאין הכי נמי, דהוה מדין רוק עצמו, ואגב גררא דאחרוני נקטיה. אמנם הקשה עלה, דאם כן מאי פריך להלן לרב "ליתני נמי דמעת עינו", הא אפילו מי האף לא נקט אלא אגב אחרוני. ועוד הקשה, דאמרינן לקמן גבי תשעה משקי הזב, דלרב ניחא דלא קתני מי האף משום דלא פסיקא ליה, ואדרבה הוה ליה למימר, דניחא טפי משום דהוה בכלל רוק. הלכך כתב, דאיצטריך לרבווי למי האף, דבלא ריבויא הוה אמינא דאין מטמא אלא רוק גמור ולא צחצוחי הרוק, דהא הפרש יש בין גוף הדבר לצחצוחין, וכדאמרינן לעיל (כב:), דזיבה גמורה סותרת שבעה, צחצוחי זיבה יום אחד. ובעיקר החילוק עיין בחידושי רבי אריה לייב מאלין (חלק ב סימן טו).

טז) גמ' אלמא קסבר מעין הוא. ביאר בחידושי הרשב"א, דרבי יוחנן סבר דמתעגל ויוצא וחוזר ונבלע כרוק, ורב סבר דאינו חוזר ונבלע ואינו כרוק. אבל בחידושי הר"ן כתב, דרבי יוחנן סבירא ליה דמי האף מעין אחד הוא, ואף מי האף מתעגל ויוצא, ורב לא סבירא ליה הכי. [נמשמע כונתו, דרב סבר דאינו מתעגל ויוצא, ופליג ארשב"א. וכן כתב הרש"ש בתוס' ד"ה כיוון].

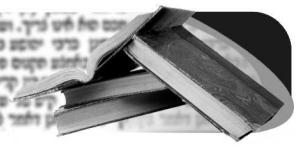
יז) גמ', הזיעה והליחה סרוחה והריעי טהורין מכלום. כתב המאירי, דהריעי דקתני, היינו אפילו היה לח כעין משקה.

יח) גמ', דמעת עינו ודם מגפתו וחלב האשה מטמאין טומאת משקין ברביעית. פירש רש"י ד"ה ברביעית, דזהו שיעור משקין לטומאה. ובחולין (פח:), אמרינן דטומאת משקה הזב אינה אלא מדרבנן, ולכך זבוב דלא בדילי אינשי מיניה גזרו ביה רבנן, ובמת דבדילי אינשי מיניה לא גזרו רבנן. והקשו תוס' (שם פז:), ד"ה כל משקה, הרי כשיוצאין מן המת נוגעין בו ומקבלים ממנו טומאה במגע, דהא מדאורייתא חשיבי דמעת עינו וכו' משקין, כדילפי בסוגין מקראי. ועוד הקשו, דאמרינן בסוגיין דטומאתן ברביעית, ואילו בפסחים (יד:), מוכח דמשקין מטמאין בכל שהוא. ותירצו, דבחולין איירי כגוונא שיצאו דרך שפופרת, דבעודן בגופו אין תורת משקין עליהן, וכי נפקי דרך שפופרת טהורות מן התורה, כיון שלא נגעו בו, ורק מדרבנן גזרו כשיצאו מן הזב היכא דאיכא רביעית, אף על גב דלא נגעו בו. עוד תירצו, דקראי דסוגין אסמכתא בעלמא נינהו, ומן התורה אין עליהן תורת משקין, ולא גזרו אלא ברביעית.

דף נו ע"א

א) גמ', ונילף מזובו מה זובו שאין מתעגל ויוצא וכו'. ביאר המהר"ם, דהכי פריך, ואימא לעולם איפוך אנא, דרבויה ד"חזאת" אתא לרבווי דם היוצא מפי האמה, דמה ראית לרבות מ"חזאת" כל הדומה לרוק, נימא דמרבים מ"חזאת" כל הדומה לזוב דהיינו כל שאינו מתעגל ויוצא.

ב) תוס' ד"ה ונילף מזובו, אי זיבה לאו מעין היא בפרק בנות כותים. ועיין שם (לעיל לד:), תוס' ד"ה מקום זיבה, דכתבו עוד פירוש, דלעולם ודאי אין זוב

הדרך היוזבני

מסכת נדה דף נו - דף נז

כו בתמוז - כז בתמוז התשע"ב

שהם טועין ונוהגין בחוקות הנכרים. ובערוך לנר כתב, דאפשר דכונת רש"י הכא כפירושו בבא קמא, דעל ידי שהמירו דתן אין חוששין להצניע. ובתוס' (הכא) ד"ה הבאים כתבו, דטועין להשתמש. ובהגהות הב"ח (אות ג) גרס בדבריהם "וטועין להשתמד". אבל הערוך לנר כתב, דנראה להגיה "וטועין להשתמד". אלא דסיים, דבפירושו ר"ע מברטנורא הכא, משמע דפירש לדברי רש"י הכא כפשוטם, דטועין שלא להצניע.

(יז) תוס' ד"ה אמוראי נינהו, בתוה"ד, מכל מקום תקשה ממתני' בסברא וכו'. ביאר המהרש"א, דכונתם, דאי נמי דסבר חד אמורא אליבא דרבי יוחנן אין הלכה כסתם משנה, היינו היכא דאיכא תנאי דפליגי אמתני'.

(יח) גמ', אלא הכי קאמר הנמצאין בערי ישראל טהורים. כתב בחידושי הריטב"א, דסתמא קתני, ואפילו בעיר שכולה ישראל, וטעמא דכיון דכתמים מדרבנן, וחזקת בנות ישראל להצניע כתמיהן, לא חיישינן, אלא תלינן דשפחה או גויה עברה שם ורמייה ליה. והרמב"ם בפירושו המשנה כתב, דתלינן שהוא דם חיה או בהמה.

(יט) תוס' ד"ה קוברין, בתוה"ד, ואם תאמר היאך משתמשין וכו'. ביאר המהרש"א, דעל כרחך פירושו, דאף מי שאינו כהן נזהר מלטמאות עצמו וכלי שימושו בטומאת מת.

(כ) מתני', נאמנים לומר קברנו שם את הנפלים. הקשה הערוך לנר, מה נאמנות שייך בהא, הא הוה להחמיר. וכתב, דאין לומר דסמכינן עליהו לשרוף תרומה וקדשים, דהא לא חיישי על לפני עור, וגם אין לומר דאיירי בשכותי עצמו שורף, דהא הגמ' לא פירשה כן אלא על "נאמנים לומר לא קברנו", דאיירי בכהן עומד שם, ומשמע דגבי "נאמנים לומר קברנו", אין צריך לפרש דשורף בעצמו. ועיין שם עוד.

דף נו ע"א

(א) גמ', מאי דרוש וכו' כל שאין לו נחלה אין לו גבול. כתב המגן אברהם (או"ח סימן תקכו סק"כ), בשם הגהות מיימוני, דאין מצוה לקבור נפל. והקשה עליו, דבסוגיין משמע דדוקא כותים לא קברו נפלים, אבל אנן סבירא לן דקוברים נפלים. ועיין שם עוד. אבל המרומי שדה כתב, דדרשא זו אמיתית, כמבואר בטור ושלחן ערוך (או"ח סימן תקכו) דנפל אין קוברין ביום טוב. ובחידושי חתם סופר הביא, דהבינה לעתים תירץ קושית המגן אברהם, דההגהות מיימוני יפרש הא דאמרינן "כל שיש לו נחלה", כפירוש הר"ש אהלות (פרק טז), דמשום דאין לו נחלה אין לו גבול תפיסת קבר לאסור בהנאה, ומשום הכי קברוהו בבתיהם, ולא חשו לאיסור הנאה. ולפי זה אפשר דבאמת אין לנפלים דין קבורה.

(ב) גמ', שם. פירש רש"י ד"ה מאי דרוש, כותיים שאין קוברים את הנפלים. [דהיינו דקאי ארבי יהודה דאמר דאין כותים קוברים את הנפלים]. אבל הרמב"ם בפירושו המשנה כתב, שהם קוברים את הנפלים אלא דסוברים דמאחר שאין לו חלק ונחלה בארץ מותר לקברו בכל מקום, ואין זה נכון. ונלפי דבריו יש לפרש ד"מאי דרוש" קאי אתנא קמא דמתני', דאמר "בית הטמאות של כותים מטמאין באהל וכו'".

(ג) גמ', והא לית להו ולפני עור לא תתן מכשול. עיין רש"י ד"ה והא לית להו. והקשה הערוך לנר, דמכל מקום היאך משקרי, ועברי א"מדרב שקר תרחק ועל "ולא תשקרו איש בעמיתו". ועיין בבניאור הגר"ח קניבסקי למסכת כותים (אות ל), מה שכתב בזה.

(ד) גמ', בכהן עומד שם. פירש רש"י ד"ה בכהן, דהוא כותי. וכתב התוס' יו"ט, דהיינו מבניו של הכהן אשר שלח מלך אשור להורות משפט אלקי הארץ, כמו שכתוב בסוף מלכים, וידעו חז"ל דהני כהני שבו לדת אחרת עם הכותים.

(ה) גמ', כיון דכתיבא מזהר זהירי ביה דכתיב וראה עצם אדם. והוא פסוק בספר יחזקאל (לט טו) והקשה המלאכת שלמה, דהא כותים לא מאמינים

המאירי כתב, דרבי שמעון אינו חולק עם תנא קמא, ומודה שהכתם אף בלא מטמא למפרע, דחיישינן שנפלו עליו מים כדלקמן (עמוד ב), ולא אמר רבי שמעון אלא בשרץ דלא שייך האי חששא כדלקמן (שם), ומר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי.

(ז) רש"י ד"ה שמתעגל, מתאסף הרבה כאחד ואחר כך יוצא כגון רוק ומי רגלים ושכבת זרע. כתב המהרש"א, דצריך לומר בשכבת זרע דאף אם הוא מתעגל ויוצא, מכל מקום אינו חוזר ונבלע, דאם לא כן לפי האמת יטמא שכבת זרע במשא לכולי עלמא כמי רגלים דהוי דומיא דרוק, ובבבא קמא (כה). אמרינן דאפילו למאן דמטמא שכבת זרע במשא אינו אלא מקל וחומר.

(יא) תוס' ד"ה מה רוק, בתוה"ד, וצריך לומר דאי לאו ריבויא וכו'. ביאר המהר"ם, דהשתא חזרו בהם התוס' מהתירוץ הראשון מכח מה שהקשו, ומתריצים אקושיא קמייאת תירוץ אחר.

דף נו ע"ב

(יב) גמ', מפני מה אמרו השרץ שנמצא במבו וכו'. פירש רש"י ד"ה מפני מה, כלומר מפני מה תלו בכיבוד וטיהורו טהרות דקודם כיבוד. והקשה הערוך לנר, דלפי פירושו הוה ליה לרבי מאיר לומר איפכא "מפני מה טהרו טהרות דקודם הכיבוד". ועוד הקשה, דאם כן, מה אמר "ואם לא בדקו הפסידוהו למפרע" דמשמע שהוא משום קנס, הרי הם טמאים מן הדין, על פי הכלל דספק טומאה ברשות היחיד טמא. ולכך כתב לפרש לולי פרוש רש"י, דהכי קשיא ליה לרבי מאיר, מפני מה אמרו דטמא למפרע, הרי לא ילפינן מסוטה לענין טומאה למפרע וכמו שיסדו תוס' לעיל (ב). ד"ה מעת לעת, ועל כך השיב, דחזקת בני ישראל בודקים מבואותיהן משום הפסד טהרות, ואם עבר על התקנה ולא בדק קנסוהו לטמא למפרע.

(יג) גמ', מפני שחזקת בנות ישראל בודקות חלוקיהן וכו'. כתב בחידושי הרשב"א, דלאו דוקא חלוקיהן אלא אפילו חלוקי חברותיהן, כיון שידועות שחברותיהן מקפידות בכך. והוסיף, דמיהו מסתברא דאם כבסתו שפחה נכרית לא אמרינן שחזקתו בדוק, דשפחה נכרית אינה מקפדת בכך. אמנם המאירי כתב, דשפחה כיון דשייכא במצות הנשים הרי היא בודקת. וכן מדוייק בדברי הרא"ה בבדק הבית (בית שביעי שער ד) שהזכיר רק עובדת גילולים ולא הזכיר שפחה.

(יד) גמ', ואם לא בדקו הפסידוהו למפרע. כתב בחידושי הרשב"א, דנמצא דאסיקנא דחזקתו בדוק, אבל אין חזקתו מתכבס, ויש בדבר אף להקל, דאילו לבשה חלוקה בשעת וסתה וכבסתו ולא בדקתו, אי נמי שכבסתו שפחה ונכרית ואולה לה, ואחר כך נמצא בו כתם, תלינן להקל, והוה ליה כחלוק שאינו בדוק משום דאין חזקתו מתכבס. והוסיף, דאף דאינו ודאי שלא נתכבס, מכל מקום כיון דכתמים דרבנן, ותלינן בהו לקולא עד שיהא חלוק הבדוק דוקא, הכי נמי תלינן דאינו בדוק ממש. וסיים, דמיהו היכא דאפשר למיקם אמילתא אם מקדיר או מגליר כרבי, עבדינן הכי. ועיין בסדרי טהרה (סימן קצ סעיף פ"ז) שכתב, דהרשב"א לא איירי אלא בחלוק שלבשתו בימי נידתה, דישי לתלות דמסתמא נתלכלך, אבל בסתם חלוק אין להקל.

(טו) גמ', אבל כתם לח נמי מטמא למפרע אימר יבש היה ומיא נפיל עליה. הקשה החזון יחזקאל (פרק ו הלכה ח ד"ה כתם), הא קיימא לן לעיל (ד), דכל הטומאות כשעת מציאתן ואפילו להקל, ואם כן אמאי מטמאין למפרע עד שעת הכיבוס. ותירץ, דהא דאמרינן כשעת מציאתן אפילו להקל, היינו כשאין עכשיו לפנינו שום טומאה, אבל הכא כשהכתם לח הרי טומאה לפנינו, ולא אמרינן כשעת מציאתן, אלא אדרבה אמרינן דטומאה זו שלפנינו היתה גם למפרע עד שעת הכיבוס.

(טז) מתני', רבי יהודה מטמא מפני שהן גרים וטועין. פירש רש"י ד"ה וטועין, שאין מצניעין כתמיהם. אבל רש"י בבבא קמא (לח:), ד"ה רבי יהודה פירש,

דינא דלישנא קמא אתא. וכתב, דשמא הראב"ד סובר, דפליגי הנך אוקימתות, וכיון דכתמים דרבנן, הלך אחר לישנא בתרא להקל.

(ג) **מתני**, על שוקה ועל פרסותיה מבפנים טמאה מבחוץ טהורה. ולשון השולחן ערוך (יור"ד קצ י"א) "על כל אורך שוקה". וכתב בערוך השולחן (סקמ"ח), דמשמע דטמאה אפילו במקום חיבור הירך לגוף, אף שאין דרך דם לבוא שם, וכן ביאר בשו"ת שבט הלוי (חלק ב' סימן צט), ועיין שם בטעם הדבר.

(ד) **גמ'**, אמר שמואל בדקה קרקע עולם וכו' ומצאה דם עליה טהורה. כתב בחידושי הרשב"א, דהשתא הוה משמע לגמ', דשמואל טהורה לגמרי קאמר ואפילו מדרבנן, דהא פריך אהני תיובתא ולא משני התם מדרבנן, עד דאתא ר' ירמיה מדפתי וחדית "מודה שמואל דטמאה מדרבנן". וכתב, דאי נימא דהשתא נמי ידעינן דשמואל מדאורייתא דוקא קאמר, וכי אקשינן עליה הנך תיובתא, היינו משום דסברינן דטמאות מדאורייתא, ואתא ר' ירמיה לתרוצי דאינן טמאות מדאורייתא אלא מדרבנן, הוה ליה למימר "מאי טמא מדרבנן" אבל השתא דמתרץ "מודה שמואל דטמאה מדרבנן" מוכח דעד השתא סברינן דשמואל טהורה לגמרי קאמר. ועיין שם עוד.

(טו) **גמ'**, בבשרה עד שתרגיש בבשרה. כתב הסדרי טהרה (קצ צג ד"ה וטרם אכלה), דיש לחקור מדוע טומאת כתמים דרבנן, האם משום שלא הרגישה אין טמאה מדאורייתא, ואפילו אי באו מגופה מכל מקום גזירת הכתוב הוא שאין האשה טמאה אלא אם רואה בהרגשה. או דלמא דטעמא משום דהתורה לא טמאה אלא היכא דודאי מגופה אתי אבל כתמים דאיכא למימר דמעלמא אתי לא, ואף דבעלמא קיימא לן ספק דאורייתא לחומרא, מכל מקום גזירת הכתוב הוא דשריא, דומיא דספק ממזר. והביא, שכבר עמדו על חקירה זו בשו"ת מהר"ם לובלין (סימן ב), והשואל הגאון מוהר"י סגל. ועיין שם שהאריך.

(טז) **גמ'**, שם. כתבו תוס' לעיל (ג). ד"ה מרגשת בעצמה, דהרגשה היינו דמרגשת כשנעקר דם מן המקור. וכן כתב השולחן ערוך (קצ א'). והרמב"ם (פ"ה מאיסורי ביאה הי"ז) כתב, דנודעזע גופה. אבל בשו"ת נודע ביהודה (קמא סימן נה) חידש, דאף הרגשת זיבת דבר לח חשיבא הרגשה. והוכיח זאת מדאמרינן להלן, דשמע מינה מקרא ד"בבשרה" תרתי, דהיינו דשמעינן גם דטמאה בפנים כבחוץ, והרי אותו מקום הוא מבין השיניים ולחוץ כדלעיל (מא:), דהיינו חוץ מפי המקור, ואם כן שמע מינה דהתם הוא גם מקום הרגשה, ועל כרחך דהיינו זיבת דבר לח. ובשו"ת חתם סופר (יור"ד סימן קסז וסימן קעא) דחה ראייתו, והאריך בראיות נגדו. ועיין עוד בחידושי חתם סופר בסוגיין. וכן הסדרי טהרה (קצ א) הביא בשם השב יעקב (סימן לט), דזיבת דבר לח אינה הרגשה והסכים עמו. והחוות דעת (שם) כתב, דשלשה מיני הרגשה הם, אחד כשמרגשת שנודעזע גופה, והשני כשמרגשת שנפתח מקורה והשלישי כשמרגשת שדבר לח זב ממנה. וכתב, דנראה דבהרגשה השלישית בעינן שתרגיש שזב ממקורה דאם לא הרגישה שזב ממקורה אלא כשהוא בפרוודור, אינה הרגשה וטהורה, דכיון דרחמנא טהריה לדם שבא בלא הרגשה, מאין יתחיל הטומאה בפרוודור. ועיין שם שהאריך.

(יז) **גמ'**, תרתי שמע מינה. בחידושי הרשב"א פירש בשם מורו, דדרשא ד"עד שתרגיש" ודרשא ד"ולא בשפיר" שקולות הן, ותרואהו דרשינן מדלא כתיב "בשרה". והביא, דיש מפרשים דהא דממעטינן מ"ולא בשפיר", היינו משום דאין מרגשת ביציאת הדם. והקשה מורו, דאי סבירא לן דדרכה של אשה לראות דם בחתיכה לא מטהרין משום דאינה מרגשת. ועיין בחידושי הר"ן שכתב כיש מפרשים. ועיין חכמת בצלאל, דהוכיח כשיטתו מדאמרינן תרתי שמעת מינה, ולא תלת. ובתוס' הרא"ש לעיל (כא:), כתב, דממשמעות דבשר שמעינן דצריך הרגשה בבשרה, ומה-ה"ה מעטינן ממעטינן שפופרת, ומה-ב"ב מרבינן שמטמא בפנים כבחוץ. ועיין בשו"ת שערי ציון (חלק א סימן כו).

אלא בתורה שבכתב, ולא בשאר כתבי הקודש. אמנם היעב"ץ כתב, דחזוין הכא דזהירי אף בדברי קבלה, ודלא כמו שכתבו בספרי חיצונים, שאינם מאמינים אלא בתורה שבכתב בלבד ולא בנביאים. [ועיין במוסגר שם מה שהקשה עליו].

(י) **גמ'**, סככות דתנן אלו הן סככות אילן המיוסף וכו'. פירש רש"י ד"ה אילן המיוסף, דהוא סמוך לדרך בית הקברות וזימנין דמיתרמי בין השמשות וקברי התם וכו'. והקשו בחידושי הרמב"ן והרשב"א, היכי דמי, אי ברשות היחיד הא ספק טומאה ברשות היחיד טמא מדאורייתא, ואמאי אין נאמן הכותי לטהר אף על פי שאין מהלך על פני כולה. ואי ברשות הרבים, וגזרו עליו מפני שהוחזקה שם טומאה, אם כן אפילו במהלך על פני כולה אמאי נאמן, הא לית להו גזרה דרבנן. וכתב בחידושי הר"ן, דאינה קושיא, דלעולם יש לומר דאייירי ברשות היחיד, וכותים לא גמרי מסוטה דספיקו טמא מדאורייתא.

(יז) **גמ'**, סככות דתנן וכו'. פירש רש"י ד"ה אילן, דכותי אינו חש על הספק. כתב המלא הרועים, דאף לסוברים דספיקא דאורייתא מדאורייתא לחומרא, מכל מקום כותיים לא חיישי לה, כיון דאין מפורש להדיא.

(יח) **גמ'**, בית הפרס שנידש טהור. פירשו תוס' ד"ה בית הפרס, דכיון דנידש ונרמס ברגלים, יש לומר שהולוכו העצם כשעורה משם. וכן כתב רש"י בפסחים (צב:), ד"ה שנידש, שדריסת הרגלים העבירתן. אמנם בכתובות (כה:), פירש רש"י ד"ה טהור, דאמרינן שכל העצמות נכתו לפחות מכשיעור. ורש"י בסוגיין ד"ה שנידש פירש, שהרגלים נושאים את העצמות ושחקים. והעיר הערוך לנר, דצירף ב' הסברות. ועיין עוד במאירי דפירש, דעל ידי הדישה מתכסים העצמות הדקים בעפר ואין לחוש למגע.

(ט) **תוס'** ד"ה אמר ר' יוחנן במהלך וכו', בתוה"ד, ואם תאמר כי היכי דציון קברות וכו' דאוקימנא בכהן עומד וכו'. כתב המהרש"א, דאין הלשון מכונן, דציון קברות אינו מדאורייתא אלא מדרבנן, ולא מוקמינא בכהן עומד שם אלא ההיא ד"לא קברנו" וכו'.

(י) **בא"ד**, והוא הדין דנקט ולא אכיל וכגון שידוע לנו שהיא טהורה וכו'. כתב המהרש"א, דלפי זה, הוא הדין נמי בלאו כהן, דהא כל כותי לא הוה מטמא לה.

פרק הרואה כתם

דף נז ע"ב

(יא) **מתני**, הרואה כתם על בשרה כנגד בית התורפה מטמא. כתב הרמב"ם (פ"ט מאיסורי ביאה ה"ב), גבי טומאת כתמים, דטומאה זו בספק היא, שמא כתם זה מדם החדר בא. והקשה הכסף משנה, אם כן נטהר כתמים, דהא איכא ספק ספיקא, חדא שמא אינו מגופה, ועוד שמא בא מן החדר. ותירץ, דאף על פי כן, כיון דאיסור חמור הוא, החמירו בו חכמים. עוד תירץ, דכיון שאין לה במה לתלות, החמירו לומר דהוה כאילו ודאי הגיע מגופה, ואין כאן אלא ספק אחר. והט"ז (סימן קצ סק"ב) תירץ, דכיון דרוב דמים שבאשה מן המקור ולא מן העליה לא חשיב כלל לספק, ועיין תוס' לקמן (סב.) ד"ה הטבילו.

(יב) **מתני**, שם. כתב בחידושי הרשב"א, דאף על גב שעברה בשוק של טבחים כדאיתא בגמ', מכל מקום כיון דמגופה חזיא ובגופה אישתכח, רגלים לדבר דמגופה אתא, אלא אם כן נמצא על חלוקה נמי כדאיתא בגמ'. והוסיף, דהא דתנן לקמן (כה:), תולה בכל דבר, לאו ארישא דהא מתני', קאי, אלא א"ראתה על חלוקה" דסליק מינה. אבל להלן (בסוף העמוד) הביא הרשב"א, דהראב"ד כתב, דדוקא בשאין לה במה לתלות, אבל אם יש לה במה לתלות תולה, אפילו נמצא בבשרה בלבד. והקשה עליו, דבגמ' אמרינן ללישנא קמא, דאילו עברה בשוק של טבחים טמאה, ואף דאמרינן "אי בעית אימא", לאו למסתר

הדרך היוזמי

מסכת נדה דף נו - דף נח

כז בתמוז - כח בתמוז התשע"ב

לא חיישינן שמא נגעה ידה שלא בכוונה בבית התורפה, דהא עשויה היא ליהדר שלא תלכלך ידה, וגם אין לחוש דנגעה בשוקיה ופרסותיה, דלא מחזקינן טומאה ממקום למקום. והוסיף דלמאי דסלקא דעתין למיפשט מינה דמחזקינן טומאה ממקום למקום, אפשר דהוא הדין שלא מחמת בדיקה, דשמא קשרי אצבעותיה נגעו בשוקיה מבפנים, אבל **המגיד משנה** (פ"ט מאיסורי ביאה ה"ח) כתב, **דהרמב"ן והרמב"ם** הביאו הברייתא כפשטה ולא חילקו. ופירש, דטעמם כיון דאף אי נימא דאין היד נוגעת באותו מקום בלא כונה, מכל מקום נוגעת היא במקומות אחרים מן הגוף שאפשר שבשעת נגיעתה ניתו הדם מן המקור על ידיה, דאי לא תימא הכי לא הוה שתקה ברייתא מלפרושי, וסיים דכן עיקר להחמיר.

ו **גמ'**, שאני ידה דכולה עבידא דנגעה. כתב **בחידושי הר"ן**, דמשמע דוקא ידה אבל זרועה לא, והיינו דנקט על קשרי אצבעותיה.

ז **גמ'**, עד מקום חבק. עיין **רש"י ד"ה עד מקום חבק**, ו**תוס' ד"ה מקום חבק**. וכתב **הרא"ש** (סוף סימן א), דלפירוש **רש"י** לא נתפרש מבפנים עד היכן למעלה כל אורך הירך והשוק. ולפירוש קמא **הערוך** לא איתפרש לן למטה. וכתב דאפשר דלהנך תרי פירושי משערינן כנגדן מעבר לעבר.

ח **תוס' ד"ה מקום חבק**, בתוה"ד, ועוד פירש פירוש אחר שכופף השוק על ירך וכו'. והבית יוסף (סימן קצ סעיף יא) תמה אהאי פירושא, דאם כן לא משכחת "מבחוץ ומן הצדדים מכאן ומכאן טהורה", דהא לפירוש זה טמאה כשנמצא הדם באחד משני צדדים, ואינה טהורה אלא כשנמצא בחוץ או באחד מן הצדדים. וכתב, **דברשב"א** נתקן הדבר קצת, דכתב, דמן החבק עצמו לחוץ הוי צדדים. עוד כתב, דלשיטת **הרמב"ם** (פ"ט מאיסורי ביאה ה"ח), דמבפנים הם המקומות הנדבקות זו בזו בעת שתעמוד ותדבק רגל לרגל ושוק לשוק, צריך לפרש דמקום חבק קרי למקום המדובק ממש, וחבק עצמו היינו מקום גבול סוף מקום חבק מצד זה ומצד זה, שהוא נקרא מבפנים ומבחוץ, ואמרה **הגמ'** דמקום זה כלפנים. ומכל מקום סיים דצריך עיון, אמאי לא הזכירו הרמב"ם והטור דחבק עצמו כלפנים. ועיין שם עוד, שכתב דפירוש הרמב"ם מיושב יפה, ולכך בחר בו הטור ולא פנה אל פירוש **רש"י** ופירושי הערוך.

ט **תוס' ד"ה כשורה מהו**, בתוה"ד, והא דאמר **לקמן** טיפין טיפין אין מצטרפין היינו על הבגד וכו'. וכן כתב **בחידושי הר"ן**. ופירש, דאף בסוגיין איירי לענין צירוף. אבל **בחידושי הרשב"א** כתב, דטיפין טיפין אפילו בבשרה אין מצטרפין, והא דאיבעיא לן הכא, היינו בטיפין גדולים שיש בכל אחד כגריס, ואיבעיא לן אי אתי מגופה אי לאו. והא דמשמע לקמן דדוקא צירוף ליכא אבל אם יש באחד כגריס טמאה, התם איירי בחלוק שני אילך ואילך, אבל בבשרה שאין דרכה בכך, איבעיא לן דאף על גב דבטיפה אחת טמאה כיון שיש בה כשיעור, מכל מקום כשיש כמה טיפין שמא כיון דלא עבדי דכולהו מגופה אתו אף לחדא לא ניהוש. ו**בחידושי הר"ן** כתב, דחה זאת, משום שהדבר ידוע שדרכו של דם הבא מגופה להיות נוטף במקומות רבים.

י **גמ'**, מאי לאו כי האי גוונא. פירש **התוס' הרא"ש**, דמדקאמר האי לישנא ספק טהור ספק טמא, משמע דאתא לאשמועינן שום חידוש בכתם משונה. ו**בחידושי הרשב"א** כתב, דדייק מדקתני סתם "ספק טמא ספק טהור", דמשמע כל שבבשרה אפילו כהאי גוונא.

יא **גמ'**, לא דלמא דעביד כרצועה. כתב **בחידושי הרשב"א**, דהא דלא קאמר דעביד כטיפה, משום דבהא ליכא שום חידוש אבל בדעביד כרצועה איכא חידוש קצת. [ועיין בדבריו דמשמע דלפירוש **התוס' הרא"ש** המובא באות הקודמת אתי שפיר טפי הא דנקט כרצועה, דהא כל עיקר הדיוק בקושיא הוה מיתור הלשון, דמשמע דאיכא שום חידוש משונה].

יב **גמ'**, ההיא איתתא דאשתכח לה דמא במשתיתא. כתב **הרא"ש** (פרק תשיעי סוף סימן ב), בשם **הראב"ד**, דאין הלכה כרבי נחמיה דאמר שאין כתמים אלא על דבר המקבל טומאה. דהא משתיתא היא כלי עץ ומכלי

(יח **גמ'**, אי דארגישה וכו' אמאי פטורים מן הקרבן. כתב בשו"ת תרומת הדשן (סימן רמו), דאשה שהרגישה ובדקה אחר כך ולא מצאה כלום יש לטמאה, דודאי יצא טיפת דם כחרדל כיון דהרגשה סברא דאורייתא היא היכא דליכא למיתלי הרגשה במידי אחריני. והוכיח כן מכאן, דפריך "ליחייבו בקרבן" אלמא סברא דאורייתא היא, ואם כן הויא כלמאן דאמר וסתות דאורייתא, דאפילו בדקה ומצאה טהורה טמאה. ובשולחן ערוך (קצ א) הביאו להלכה בשם "יש מי שאומר". אבל **הדרכי משה** (סימן קפח) פליג, עיין שם.

יט **גמ'**, לעולם דארגשה ואימור הרגשת מי רגלים הואי. הפלתי (סימן קפג) הביא משו"ת שב יעקב, דנסתפק האם איירי באשה האומרת שהרגישה, ואנן תלינן דטעתה והרגשת מי רגלים הוה, וכן בראיות הבאות בגמ'. או דלעולם דאומרת שלא הרגישה, ואנן תלינן שטעתה והרגישה. עיין שם.

כ **גמ'**, וקתני נמצא על שלה אתיום טמאין וכו'. כתב **הרש"ש**, דהוא הדין דהוה מצי למיפרך מרישא מ"נמצא על שלו", אלא משום דעל הצד הראשון פריך מן לאחר זמן שהוא בנמצא על שלה, מסיק מינה גם על צד השני.

כא **גמ'**, לעולם דארגישה ואימא הרגשת שמש הוה. כתב **הערוך לנר**, דאף על פי כן בנמצא על שלו, או נמצא על שלה אתיום חייבין קרבן, ולא חיישינן דמה שהרגישה היה הרגשת מי רגלים, דכיון דרוב נשים רואות בהרגשה, לא תלינן בהרגשת שמש.

כב **גמ'**, לא אם רוב ימיה בהרגשה חזיא אימא ארגשה ולא אדעתה. תמה **בחידושי הרשב"א**, דאדרבה הוה לן למימר איפכא, דכיון דרוב ימיה בהרגשה, השתא דלא הרגישה אימא מעלמא אתא.

כג **גמ'**, ואיבעית אימא מחזור ולמעלה כגון דאזדקרה וכו'. כתב **בחידושי הר"ן**, דיש מי שפירש דלהאי לישנא נמצא על חלוקה טהור אפילו לא עברה בשוק של טבחים כיון דאי מגופה אתי על בשרה איבעי ליה לאישתכוחי, משום דאף דאיזדקרה חדא זימנא אין הדבר קרוב דבהיאי שעתא חזאי, ואדרבה מוכח טפי דמלמעלה אתאי. וכתב, דאחרים פירשו, דאפילו להאי לישנא איירי בעברה בשוק של טבחים, דכיון דנזדקרה הוה ליה למעלה מן החגור כלמטה הימנו. [וכן לכאורה שיטת **רש"י ד"ה דאזדקרה**].

דף נח ע"א

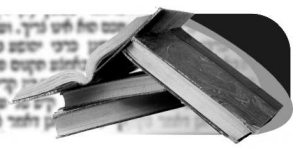
א **רש"י ד"ה מדרבנן**, דלמא ארגשה ולא אדעתה. הקשה **הערוך לנר**, אם כן הויא ספק דאורייתא וקיימא לן לחומרא, ואם כן אמאי טמאה רק מדרבנן. ותיריך, דאותו חשש אינו אלא מיעוט, ולכן אינו אלא דרבנן. ועיין עוד **במרומי שדה לעיל** (נז).

ב **תוס' ד"ה כרבי נחמיה**, טעמא דרבי נחמיה כיון דדבר שהכתם בו טהור וכו'. וכן כתב **בחידושי הרשב"א** בשם מורו הרב, דלא גזרו כתמים אלא בדבר שראו לטמאותו מחמת ריעותא בדם ואגב הכי מטמאינן גם האשה. עוד פירש, דלא גזרו אלא על המצוי, ואין מצוי שתשב או תשכב על דבר שאין מקבל טומאה.

ג **גמ'**, בשלמא עקבה עביד דנגע באותו מקום. ביארו **התפארת ישראל** (אות ב), והאליהו רבא, והמשנה אחרונה, דהיינו על ידי ישיבתה שהיו יושבים כדרך ישיבת הישמעאלים. [ונמצא דעגבותיהם על עקביהם].

ד **גמ'**, שאני ראש גודל דבהרי דפסעה וכו'. כתב **הבית יוסף** (קצ יא), דנראה מדברי **הרשב"א** בתורת הבית הקצר (יז). דלרבותא נקט ראש גודלה, דכל שכן שאר הרגל דעביד דמתרמי דנטף בשעת הליכתה. וכתב **הדרישה** (סק"ז), דמיהו צריך עיון אם בכלל זה נמי שאר אצבעות הרגלים, דלכאורה נראה דלא על חנם נקט ראש גודלה, אלא משום דסמוך לצד פנים הוא, מה שאין כן שאר אצבעות שהן לצד חוץ, ועיין שם עוד.

ה **גמ'**, נמצאת על קשרי אצבעותיה טמאה. כתב **בחידושי הרשב"א** בשם מורו, דדוקא שבדקה עצמה ולא נטלה ידיה אחר כך, אבל בלא בדיקה ודאי

הדרק היוזמי

מסכת נדה דף נח – דף נט

כח בתמוז – כט בתמוז התשע"ב

אין תולין אלא במקום שהוא מצוי, ובמקום שהוא מצוי תולין בו בכל ענין עד כתורמוס ואפילו אין ארכו כרחבו, ולא אמרו "ארכו כרחבו לענין כתמים" אלא לתאר צורת הפשפש, לומר דבמקום שמצוי רחש שרחבו כארכו מצוי, שם תולין בו עד כתורמוס.

כ) גמ', עיר שיש בה חזירים אין חוששין לכתמים. פירש רש"י ד"ה חזירים, דאוכלים שקצים ורמשים ומתזים דם. אבל בחידושי הרשב"א פירש בשם רבינו חננאל, שהרחש ההוא מצוי בחזירים, והקשה עליו, דמשמע שאין חוששין להם כלל באי זה שיעור שיהיה ואפילו גדול ככף איש ואילו מחמת פשפש אין תולין אלא עד כתורמוס, ולכן כתב שנראה כפירושו השני שהוא כפירושו רש"י, וסיים דעד שתאמר ברי לי שלא נגע בי חזיר כתמיה טהורים.

כא) תוס' ד"ה עיר שיש בה, בתוה"ד, מיהו אומר ר"י דאין לסמוך על זה עכשיו להקל וכו'. **והרשב"א** הביא דתוס' כתבו דהאינדא אין לתלות בחזירים דאין נראה לומר שבא מן החזירים. וכתב דאינו יודע טעם לדבריהם אבל **הרא"ש** (סימן ו) ביאר, שהדבר ידוע שהחזירים אין מתזין דם. והוסיף, דאפשר שבימיהם היה מצוי ששרצים ונבלות היו מוטלים ברחובות ובשווקים והיו חזירין נוברין בהם ומתזין דם כל סביבותיהם, והכל לפי הענין כדחזונו גבי דוקרת דאמר ר' נחמן דהיא כעיר שיש בה חזירים דמיא. **ובחידושי החתם סופר** כתב, דטעם תוס' כיון דבזמן הזה שאנו מפורים בין האומות אין לך עיר שאין בה חזירים ואם כן בטלת תורת כתם, והוה כמו "לדברי חברי אין סוף".

כב) גמ', ורב חסדא אמר כגריס תולה יותר מכגריס אינה תולה. כתב בחידושי הר"ן, דאף דרב הונא רביה דרב חסדא הוה [כדאיתא בבבא מציעא (לג.)], מכל מקום קיימא לן כרב חסדא דהא רבי יוחנן קאי כוותיה. ועוד דסוגיין בכולהו מכילתין סתמו דכגריס ועוד בעינן. ועיין רש"י לקמן (נט.) ד"ה נמצא עליה.

דף נט ע"א

א) תוס' ד"ה היו בה טיפי דמים, בתוה"ד, דעד כגריס דקתני מיירי שהתחתן עד כגריס וכו' מכלל דאי לאו עליון וכו' אלמא כגריס כיותר מכגריס וכו'. כתב **המהרש"א**, דהיינו כר' הונא, ואף דעד כגריס דקתני הכא, עד ועד בכלל ולקולא, ור' הונא אמר הכא לחומרא והכא לחומרא, על כרחק הכא מתפרש לקולא, כיון דהא דקאמר תולה בעליון עד כגריס דצריך לפרש דמלמטה למעלה קחשיב, כשהתחתן כחצי גריס או בפחות מגריס עד כגריס תולה בעליון, ועל כרחק משום כגריס גופה נקט הכי דתולה בעליון, דהא כל פחות מגריס בלאו עליון תולה בדם מאכולת לכולי עלמא. ועיין שם עוד.

ב) גמ', רבי חנינא אומר טמאה ור' ינאי אומר טהורה. פסק הרמב"ם (פ"ט מאיסורי ביאה הכ"ג), כרבי חנינא דטמאה. וביאר **הכסף משנה**, דטעמו משום דפשטא דמתני' משמע כוותיה, דהא לא מפלגא, וקתני עד כמה היא תולה עד כגריס של פול. ומשמע דבכל גוונא דאיכא טפי לא תליא במאכולת. והוסיף, דאף דאינה ראייה, דהא לא אותיבו מינה לרבי ינאי, מכל מקום נקטינן הכי לחומרא. וסיים דיש שפסקו להקל, וכן דעת הרמב"ן **והרשב"א**.

ג) גמ', נתעסקה בכגריס ונמצא עליה כגריס ועוד מהו. פסק הרמב"ם (פ"ט מאיסורי ביאה הכ"ו), דתלינן. וכתב **בחידושי הר"ן**, דאף דפשטא דברייתא משמע דלא תלינן, מכל מקום כיון דאידיחיה, וכתמים דרבנן אולינן לקולא, אבל **הרא"ש** (סימן ח) פסק לחומרא.

ד) רש"י ד"ה נמצא עליה מין אחד, מדבר הדומה לכתם וכו'. העיר **הרשב"ש**, דלפי מאי דמסיק טעמא דכי היכא דבהאי לא ידעה הכי נמי הוה עלה מינא אחרינא ולא ידעה, אם כן אפילו שארי צבעים נמי. והביא דאכן לשון **הרא"ש** (סימן ח) דלפי זה אם נמצא עליה שום לכלוך נימא דכי היכי דבא עליה לכלוך זה בלא דעתה כך וכו'. וסיים דאפשר לדחוק גם לשון רש"י שגם כוונתו לכך.

ה) גמ', איכא דאמרי אמר רבא נתעסקה במין אחד וכו'. כתבו בחידושי

האורגים [והוא פשוטי כלי עץ דאין מקבל טמאה]. אבל **הרא"ש** גופיה כתב, דמאחר דלא איתפרש לן שפיר מהו משתיתא, ראוי לפרש שהוא כלי המקבל טמאה, כדי שלא נדחה כל הראיות דמוכיחות דהלכה כרבי נחמיה. והביא, דיש מפרשים משתיתא טווי, והוא מקבל טמאת נגעים. וכן כתב **רש"י הכא ד"ה במשתיתא**, דנמצא דם על השתי. ועיין נמי **בתוס'** (ברייתא העמוד) ד"ה **כרבי נחמיה** שכתבו, דמקבל טמאה בנגעים.

יג) גמ', אם מגיע כנגד בית התורפה של ארוכה שתיהן טמאות. כתב בחידושי הר"ן, דאף על פי שאינו מגיע שם אלא על ידי הדחק, והיינו דנקט ארוכה וקצרה.

יד) גמ', אמר רב ששת ולענין דינא תנן. פירש **רש"י ד"ה ולענין דינא**, דאמרה אחרונה לא מהימנת לי דאת בדקתיה ואין חייבת ליתן שכר הכובס. אבל **הרשב"א** פירש דאמרה לה אנא אבדיקה דידך לא סמיכנא. וכתב, דנראה דדוקא בבודקת לעצמה, אבל בודקת בעדים אפילו לענין דינא אינה תולה בה דהא ודאי בדוק הוא. אבל הקשה, דאם כן הכא הוי טעמא משום דאפילו ברי ושמא לענין דינא לא אמרינן ברי עדיף לאפוקי ממונא, ואם כן ליקשי מינה לרב יהודה דאמר **בכתובות** (יב:) ברי עדיף, וכתב **דבנמוקי מורו** הרב מצא, דאף שיש עדים שבדקה, תולה בה שמא לא בדקה יפה.

דף נח ע"ב

טו) תוס' ד"ה מאי שנא, תימה מה דומה להך דלעיל וכו'. **בחידושי הרשב"א** הביא תירוץ **רבינו תם**. וכתב דעוד יש לתרוץ, דהכי פריך, דכי היכי דלענין דינא תולה שניה בראשונה דאימא לא בדקה יפה ואתה סותר תליית הראשונה לגבי ממונא, אף לענין טמאה תסתור תלייתה, ולכן מייתי מציפור, דהתם אתה סותר תליית מתעסקת זו ראשונה משום דכיון דלא תלינן לגבי שניה לא תלינן לגבי ראשונה. ומשני, שאני בציפור דדין גמור הוא לסתור טהרת הראשונה דלא אלימא משניה, אבל טהרת משאלת אלימא מטהרת שניה, משום שהיתה לה בדיקה באחרונה כשפשטתו.

טז) מתני', אם יש בה מכה והיא יכולה להתגלע וכו', כתב **הרשב"ש**, דמשמע דוקא בה אבל בבנה או בבעלה אינה תולה אלא במכה לחה. והעיר דלא מצא בפוסקים שדברו בזה.

יז) גמ', לדברי אין קץ שאין לך אשה טהורה לבעלה. כתב **בבעלי הנפש להראב"ד** (ריש שער הכתמים), דיש אומרים שאין הכתמים נוהגים בזמן הזה, וראייתם כי הכתמים מדרבנן הם וכן מעת לעת דרבנן, וכשם שאין מעת לעת נוהג אלא לטהרות, כך הכתמים אינם אלא לטהרות. וכתב **הראב"ד**, דהכל הוא בידם, עיין שם ראיותיו, וחדא מינייהו מדאמרינן הכא "שאיין לך אשה טהורה לבעלה" ושמע מינה דלענין איסור בעלה קאמרינן, דאי לטהרות לימא "שאיין לך אשה שהיא טהורה".

יח) גמ', תולה בפשפש ועד כתורמוס. כתב **בחידושי הרשב"א**, דהיינו בכל מקום אף על פי שאין הפשפש מצוי תולה עד כתורמוס ואף על פי שהוא גדול מכגריס.

יט) גמ', ארכו כרחבו לענין כתמים. פירש **רש"י ד"ה לענין כתמים**, דאי הוה כתם ארכו כרחבו אפילו יותר מכגריס תלינן בפשפש. וכפירושו הביא **בחידושי הרשב"א** בשם **תוס'** [שאינו לפנינו]. עוד כתב בשם, דלפי זה צריך לומר, דהכא לא קאי אדרבנן דפליגי עליה דרבי חנינא, דהא לדידהו תלינן בפשפש עד כתורמוס אף על פי שאין ארכו כרחבו, דאי לאו הכי מאי קאמר רשב"ג "ולדברי חברי אין סוף", אלא ודאי אדרבי חנינא קאי, דאפילו לדידיה היכא דארכו כרחבו תלינן בפשפש ואפילו ליותר מכגריס. אמנם כתב דאין נראה כן מדברי שאר המפרשים, אלא כל שהרחש הזה מצוי תלינן ביה עד כתורמוס, ואף שאין ארכו כרחבו, דעל כרחק לא פליגי רבנן עליה דרבי חנינא אלא בסתם המקומות, דלרבנן תולין לעולם בפשפש בכל מקום, ולרבי חנינא

הדרך היוזמי

מסכת נדה דף נט

כט בתמוז התשע"ב

אורי כותיה. ועיין עוד בחכמת בצלאל.

(יד) גמ', כי אמר רבי מאיר בחד ספיקא וכו'. כתב בחידושי הגרע"א, דאף דבחד ספק משוי ליה ר"מ לודאי כדאינתא לעיל (יד); דכי טימא רבי מאיר משום נדה טימא, אף על פי כן בצירוף ספק מאיש או מאשה הוי ספק ספיקא. (טו) גמ', ואידי דסליק מדרבי יוסי פתח בדרבי יוסי. הקשה הערוך לנר, דליתני "רבי יוסי ורבי מאיר אומרים" דנמצא דפתח ברבי יוסי אלא דשנה אף דברי רבי מאיר.

(טז) גמ', ורבי יוסי בחד ספיקא מטהר בספק ספיקא מיבעיא. כתב בחידושי הר"ן, דהאי פירכא לרבי יוחנן בלחוד היא, דאמר דבספק ספיקא אפילו רבי מאיר מטהר, אבל לריש לקיש דאמר דאפילו בספק ספיקא רבי מאיר מטמא, איצטריך דרבי יוסי, לאשמעינן דרבי יוסי בלבד מטהר בספק ספיקא, דמדשבקיה לבר זוגיה ולא אמר "רבי מאיר ורבי יוסי מטהרין" שמע מיה דרבי מאיר מטמא כרישא, אלא לרבי יוחנן לישתוק נמי מדרבי יוסי.

(יז) גמ', מהו דתימא הני מילי דיעבד אבל לכתחילה לא קא משמע לך. ביאר בחידושי הר"ן, דממשנה יתירא גמרינן דחד ספיקא דומיא דתרי ספיקי, ומה תרי ספיקי אפילו לכתחילה, בחד ספיקא נמי אפילו לכתחילה. וכן שיטת תוס' לעיל (יד): ד"ה ורבי יוסי. אבל כתבו שם, דלפירושו ר"ח, דרבי יוסי לאו לגמרי מטהר באשה שעושה צרכיה, צריך לפרש, דהא דקא משמע לך דאף לכתחילה, לא קאי ארישא, אלא אסיפא דספק ספיקא דוקא.

(יח) גמ', תא שמע כיון דאמר רבי שמעון חזקת דמים מן האשה וכו'. הקשה בחידושי הר"ן, כיון דאיש ואשה יושבין פשטינן ממתני', כל שכן דהוה לך למפשט בעיא קמייתא דאשה יושבת. ותירץ, דאין הכי נמי, אלא דברייתא עדיפא ליה, דמפרש בהדיא יושבת. עוד תירץ, דאי לאו ברייתא, הוה אמינא דהא דאמר רבי שמעון חזקת דמים מן האשה, היינו דוקא בעומדת אבל ביושבת לא, אבל השתא דשמעינן מברייתא דאפילו יושבת אית ליה לרבי שמעון דחזקת דמים מן האשה, אמרינן דהכי נמי באיש ואשה, שהרי חזקת דמים מן האשה ולא מן האיש.

(יט) גמ', אמר רב בנכרית הרואה. פירש רש"י לקמן (ס). ד"ה הרואה, שגדולה היא וידעינן בה דכבר ראתה. וכן כתב בחידושי הרשב"א, דלאו רואה ממש בעידן שאלה קאמר, דאם כן מאי שנא נכרית, אלא "הרואה" היינו דרגילה לראות קאמר, ולאפוקי ראויה לראות ולא ראתה. וכתב, דהא דאמרין "דומיא דנדה קאמר מה נדה דקא חזיא אף נכרית דקא חזיא", לאו דומיא דנדה ממש קאמר, אלא דמדמינן להו כל היכא דאיכא לדמויינהו, והיינו נכרית שכבר ראתה כנדה שרואה עכשיו. וכדעת רש"י והרשב"א פירש המגיד משנה בדעת הרמב"ם (פ"ט מאיסורי ביאה הכ"ט). וביאר, דכל נכרית שראתה פעם אחת הרי היא לעולם נדה של דבריהם שהרי אינן יוצאות לידי טהרה. אבל הכסף משנה שם האריך להקשות עליו, ופירש, דנכרית נמי אין תולין בה אלא כשידוע שהיתה נדה, אבל אם בעידן שאלה אינה רואה, אף על פי שראתה קודם לכן אין תולין בה. וכתב, דהיינו מאי דאמר רב דנכרית דומיא דנדה, וביאר, דהא דקתני במתני' נכרית, היינו משום דנכרית אינה טמאה נדה, ולכך לא קרי לה נדה.

(כ) גמ', שם. עיין באות הקודמת מה שהבאנו בשם הרשב"א. וביאר הכסף משנה (פ"ט מאיסורי ביאה הכ"ט), דנכרית שאני, שאינה רגילה להקפיד על דמיה וכתמיה, הילכך כל שראתה פעם אחת משגדלה, אף דבעידן שאלה לא חזאי, איכא למיחש שמדמים הראשונים נתלכלך בשרה ובגדיה ולכלכו חלוק זה, אבל בישראלית ליכא למימר הכי, שהרי בנות ישראל רגילות לנקות עצמן ובשרן ובגדיהן מדמים וכתמים, אף שלא יהיה בדעתן לטבול. ועיין במשנה למלך (שם ד"ה ואני שמעתי) מה שדן בדברי הכסף משנה.

דף ט ע"א

הרשב"א והר"ן, דקיימא לך כהני ב' לישיני, כלישנא קמא דאם נמצאה עליה מין אחד תולה בו שאר מינין, דאמרינן כשם שניתו עליה מין זה ולא הרגישה כך אפשר שנתוו עליה דמים ולא הרגישה, וכלישנא בתרא, דנתעסקה במין אחד אינה תולה בו כמה מינין, אלא בתרנגולתא דאית בה כמה מיני דמא. אמנם בשיטת הרמב"ם (פ"ט מאיסורי ביאה הכ"ז) כתב הכסף משנה (שם), דמשמע דסבירא ליה כלישנא בתרא דפליגא אלישנא קמא, ולפום לישנא בתרא מעולם לא אמר רבא דנמצא עליה מין זה תולה בו מין אחר.

(ו) גמ', לא להקל על דברי תורה אלא להחמיר וכו'. כתב הרש"ש, דנראה פירושו דלא תימא דאם ראתה למחר ראייה גמורה ודאית דתמנה הז' נקיים מיום מציאת הכתם, קא משמע לך דלהקל ולא תקנו, וצריכה למנות מיום ראייתה. אמנם העיר דבעירובין (נט) נמי איתא כהאי לישנא, ושם אינו מתפרש על דרך זו. עוד העיר, דהמציינים שכחו לציין בכאן לשם ושם לכאן. (ז) גמ', אלא להחמיר על דברי תורה. עיין לעיל (נח: אות יז), מה שכתבנו בשם הרשב"ד. וכתב בבעלי הנפש להראב"ד (ריש שער הכתמים), דאף הכא מוכח דטומאת כתמים לבעלה הוא, דהא "להחמיר על דברי תורה" היינו לעשות סייג לתורה, אלמא לענין איסור נדה נאמרו.

דף נט ע"ב

(ח) מתני', רבי יוסי אומר בין כך ובין כך טהורה. כתבו התוס' לעיל (יד): ד"ה ורבי יוסי, דלגמרי מטהר רבי יוסי. אבל הביאו, דר"ח פירש דרבי יוסי לא מטהר לגמרי.

(ט) מתני' איש ואשה שעשו צרכיהן לתוך הספל ונמצא דם על המים. כתב בחידושי הגרע"א, דהא דלא נקט וראתה דם כדקתני לעיל, משום דהתם בודאי הדם מהאשה ולכך שייך לומר "וראתה", אבל כאן דיש ספק שמא הוא מן האיש, לא פסיקא לך דראתה ומשום הכי נקט "נמצא".

(י) גמ', מאי שנא עומדת דאמרינן מי רגלים הדור וכו'. כתב בחידושי הר"ן, דלרבי מאיר פרכינן, דכיון דחייש למיעוטא ומשום הכי אמר דעומדת טמאה, אם כן היכי פסיק ותני יושבת טהורה. וכן הא דפריך "דלמא בתר דתמו מיא" וכו' היינו דוקא לרבי מאיר דחייש למיעוטא. ובשו"ת הגרע"א (חלק א סימן סב) הקשה על הר"ן, דאי טעמא דרבי מאיר הכא משום דחייש למיעוטא, אם כן האריך מסקינן לעיל (יד): דמטמא בודאי. ועוד הקשה, דהא ביבמות (סז) איתא, דרבי יוסי נמי חייש למיעוטא והאריך פליג הכא ארבי מאיר. ועיין מה שכתב בערוך לנר.

(יא) גמ', ביושבת על שפת הספל וכו'. כתב בחידושי הר"ן, דהא דאוקימנא בהכי היינו דוקא לרבי מאיר, אבל לרבי יוסי דקיימא לך כותיה, אפילו אינה יושבת על שפת הספל נמי טהורה. וכתב דכן נראה דעת הרמב"ם (פ"ה מאיסורי ביאה ה"ז) וכן דעת הרמב"ן. אך כתב דודאי אם יושבת על שפת הספל ונמצא דם על שפת הספל ולא בתוכו טמאה, דהא מוכחא מילתא דבתר דתמו מיא אתא דם מהמקור. והבית יוסף (קצא) הביא שהרא"ש (סימן א) פסק כהר"ן. אבל הביא, דבהגהות מיימוניות (פ"ה מאיסורי ביאה ה"ב) כתב בשם הר"מ, דאף רבי יוסי לא טיהר ביושבת אלא ביושבת על שפת הספל ומונקת לתוך הספל וכו', דליכא למימר דהא דאוקימנא בגמ' הכי, היינו לרבי מאיר דמחמיר אבל לרבי יוסי דמיקל טהורה בכל ענין, דהא ביושבת לא פליגי. ועיין עוד מה שהביא מתשובות הר"ן (סימן מט).

(יב) גמ', אמר שמואל הלכה כרבי יוסי. הקשה הערוך לנר, אמאי הוצרך שמואל לפסוק כרבי יוסי הא קיימא לך בעירובין (מו:): דרבי מאיר ורבי יוסי הלכה כרבי יוסי. עיין שם מה שכתב.

(יג) תוס' ד"ה וכן אורי, בתוה"ד, אבל לא גרסינן לקולא דמה לו להזכירו. אבל בתוס' הרא"ש תירץ, דאתא למימר דהלכה כרבי יוסי בכל מקום שהוא מיקל דלא תימא דוקא בסיפא דאיכא ספק ספיקא, אלא אפילו ברישא דחדא ספיקא

הדרך היוזמי

מסכת נדה דף ס
א אב התשע"ב

טומאה. דסבירא ליה לרש"י, דלעולם איירי בטמא מת בשביעי לו שהוזה ולא טבל, דומיא דזבה בשביעי שלח ושומרת יום בשני שלח, ואף על פי כן חילק ר' אדא, דזבה ושומרת יום כיון שטבלו טהורים מן התורה ומותרין לבעליהן, אלא דרבנן אמרו שלא תשמש שלא תבוא לידי ספק, ועל כן אין כאן טומאה, אבל טמא מת בשביעי שלו, אף על פי שהוזה, מכל מקום טמא טומאת מת מן התורה כמו בראשון שלו ד"יטמא עד הערב" כתיב.

ו) תוס' ד"ה באנו, בתוה"ד, דאף על גב דהוי ספק טומאה ברשות הרבים וכו'. כתב הערוך לנר, דלפי מה שכתב בחידושי הר"ן, דאיירי בבאו לשאול בבת אחת, לא קשיא מידי, דהא בהאי גונא אי אפשר לטהר משום רשות הרבים. ואם כן צריך לומר דתוס' סברי, דאיירי בבאו לשאול זה אחר זה, אכן הקשה דמנא להו להקשות.

ז) גמ', אמר ליה אין תולין מה טעם לפי שאין תולין. כתב בחידושי הר"ן, דפסקו הגאונים, כרבי יהודה בר ליואי דאין תולין כתם בכתם, ואף דאקשינן עליה מהא דתניא כתם בכתם, הא תירצה רבינא, ואף דלאוקימתא דר' אשי קשיא לרבי יהודה בר ליואי, מכל מקום כיון דרבינא דהוא בתרא פרקא שפיר אליביה, נקטינן כותיה. עוד כתב, דקיימא לן נמי כרשב"ג, דתולה בשומרת יום בשני שלח, ובסופרת שבעה, דאף דקיימא לן דהלכה כרבי מחבירו, היינו דוקא חבירו אבל אביו רבו הוה. והקשה הר"ן, כיון דקיימא לן כרשב"ג, היכי נקטינן כרבי יהודה בר ליואי דאמר אין תולין, הא רב חסדא ורב אדא בר אהבה ור יוסי בר חנינא, משמע דכולהו סבירא להו דטעמיה דרשב"ג מפני שתולין את הקלקלה במקולקל, מדמדמו למילתיה "טמא וטהור שהלכו בב' שבילין" וכיון שכך לא מסתבר למידחינהו לכולהו ולר' אשי בהדיהו משום פשטיה דרבי יהודה בר ליואי, ורבינא שנויאי בעלמא הוא דשני, וסיים בצריך עיון. ועיין בחכמת בצלאל.

דף ס ע"ב

ח) גמ', אמר רבינא לא קשיא הכי קאמר השאילה חלוקה לנכרית בעלת הכתם תולה בה. פירש רש"י ד"ה לנכרית, דהשאילה לנכרית הרואה הרי בעלת הכתם זו תולה בנכרית. אבל בחידושי הרשב"א הביא בשם רש"י, דלנכרית קרי בעלת הכתם. והקשה עליו, אמאי קרי לה "בעלת הכתם", אי משום דאין חוששת לו לימא "נדה" שאף לראייתה אינה חוששת, ואי בעלת הכתם ממש קאמר, מאי שנא בעלת הכתם הא אפילו בסתמא נמי כדתנן תולה בנכרית. ועוד הקשה, אם כן הא דאסיקנא "הכי קאמר השאילה חלוקה לנכרית או ליושבת על דם טוהר בעלת הכתם תולה בה" אוקימתא אחריתי היא, והוה ליה למימר "אלא הכי קאמר". ולכן כתב כפירוש רש"י שלפנינו, דהישראלית בעלת הכתם תולה בה, והיינו כמסקנא ממש, אלא דלישנא קמא קצרה ולא פריש אלא בעלת הכתם בלבד, ולישנא בתרא רויחא ופריש "ליושבת", דהיינו ליושבת על דם טוהר. ועיין עוד ברש"ש.

ט) גמ', והא או ליושבת וכו'. פירש רש"י ד"ה והא או, והך לאו יושבת היא והא השתא היא דאשתכח וכו'. והקשה הערוך לנר, אמאי לא פירש כפשוטו דתיבת "או" אין לו פירוש. ותירץ, דאולי יש לומר, דאם היה שייך לשון "יושבת" על המוצאת הכתם, לא היה צריך להגיה כל כך, עיין שם.

י) גמ', ונקתה לארץ תשב. כתב הערוך לנר, שדרש כן, דשם בפסוק שמספר בעונש בנות ציון כתיב "וה' פתח יערה" דדרשו בשבת (סב:): שיוזב דם נדה ויובה, ולזה מסיים הפרשה "ונקתה לארץ תשב", דהוה כמסיים בדבר טוב לומר שיטהרו מטומאתם.

יא) גמ', שתי נשים שהיו טוחנות וכו' החיצונה טמאה והפנימית טהורה. כתב בחידושי הרשב"א, דמסתברא דהיינו בשלא עברה פנימית דרך מקום החיצונה, אבל אם עברה דרך עליה, חוששין שמא דרך עברתה נפל דם ממנה. וכענין ששינינו לקמן (סג.) בישנות במטה, "אם עברו כולן דרך עליה

א) גמ', תולה בשומרת יום כנגד יום וכו'. כתב המשנה למלך (פ"ט מאיסורי ביאה הכ"ט), דמדברי הרשב"א בתורת הבית נראה, דטעמא דרבנן שמעון בן גמליאל, דכיון דכתמים דרבנן תולין את הקלקלה במקולקל. אבל מדברי רש"י ד"ה בשני שלח, נראה דהבין דטעמו משום דיותר מצוי שתראה שומרת יום כיון דמעינה פתוח, ומשום הכי תולה בה. והקשה, מי הזקיקו לרש"י לכך, הרי בהדיא דטמא וטהור שהלכו בב' שבילין ליכא שום טעם לתלות בטמא או בתלוי יותר מן הטהור, ועל כרחך היינו טעמא משום דתולין הקלקלה במקולקל. עוד הקשה, דסופרת שבעה לא הוחזקה להיות מעינה פתוח. וכתב, דאולי כל שלא ספרה ז' נקים אליבא דרש"י עדיין מעינה פתוח ותולה בה. וכתב, דלפי זה אם עברו ימים רבים ולא טבלה אליבא דרש"י אינה תולה, לפי שלא הוחזקה זו להיות מעינה פתוח, אבל לטעמיה דהרשב"א, כל שלא טבלה תולה בה, לפי שתולין הקלקלה במקולקל. וכתב, דשוב חזר בו, דלעולם כל שעברו ימי נדתה או ימי זיבתה אף שלא טבלה אין תולין בה, דתו לא חשיבא מקולקלת, כיון שכבר עברה טומאתה הראשונה, עיין שם.

ב) גמ', ובבתולה שרמיה טהורין. כתב הטור (סימן קצ סעיף מב), דיש אומרים דאפילו האינדא נמי שאין בוועלין על דם טוהר תולה בה, לפי שמן הדין היושבת על דם טוהר טהורה, ואם תתלה בה אין כאן קלקול לאחת מהן, ואף על פי שהחמירו בנות ישראל שלא לבעול על דם טוהר לעצמן החמירו, אבל לענין שלא תציל על חברתה לא החמירו. אמנם הרמב"ן כתב, דהאינדא אין תולין בה. וכתב המגיד משנה (פ"ט מאיסורי ביאה הכ"ט), דטעמו לפי שהוא סבור שאסור לבעול על דם טוהר בזמן הזה, אבל הרמב"ם (פ"א ה"ז) כתב שהוא תלוי במנהג. וכתב הבית יוסף (קז מב) דנראה מדבריו, דתולה בה אפילו במקום שנהגו איסור, שהרי אם תלך ותקבע דירתה במקום שנהגו היתר, יהיה מותר לה להבעל על דם טוהר, ואם כן ליכא למימר דאין תולין בה משום שהיא ככל הנשים.

ג) גמ', איתמר אמר רבי יוסי ב"ר חנינא טמא וטהור וכו'. כתב רש"י ד"ה איתמר נמי, כרב אדא דאמר אפילו לרבי תלינן שביל טמא בטמא וסיים דכמדומה דלא גרס "נמי". וכן כתב בחידושי הרשב"א דלאו אהאי "סוף סוף" דסליק מיניה קאי, אלא אאתקפתיה דרב אדא קאי. אבל כתב דר"ח לא פירש כן.

ד) תוס' ד"ה תולה בשומרת יום, מספקא ליה להר"י אם טמא קל כגון סופרת מקצת וכו'. כתב המשנה למלך (פ"ט מאיסורי ביאה הכ"ט ד"ה ודע שהתוס'), דהבית יוסף (יור"ד סימן קצ) פשט להאי ספיקא, דכתב דכשאמרו חכמים שתולה, לא שנא אם היא טהורה לגמרי, או שהיא בספירת שבעה נקיים, דבחזקת טהורה היא, והכריח זאת מדברי הרשב"א בתורת הבית. והוסיף המשנה למלך, דאין חילוק בין אם חברתה נדה או זבה, דלעולם כל שלא התחילה לספור שבעה נקיים, תולה בה האשה שהיא בספירת שבעה נקיים, אבל אם כולן התחילו לספור כולן טמאות וסותרות כל מה שספרו, ואין לחלק בין אם האשה סתרה יותר ממה שסותרת חבירתה. וכתב, דקיימא לן כרשב"א שפשט ספק התוס', כיון דכתמים דרבנן ואולינן בתר המיקל. ועוד, דלא שבקינן ודאי של הרשב"א משום ספיקן של התוס', ומהאי טעמא נמי לא הביא הבית יוסף דברי התוס'. ובעיקר הוכחת הבית יוסף מהרשב"א, הקשה הערוך לנר, דלדבריו אם אחר כך באותו יום עצמו תראה אותה שהיא טהורה גמורה כתם, תתלהו בסופרת ז', ואם כן הוי תרתי דסתרי, דלגבי טמאה חשיבא היא טהורה, ולגבי טהורה חשיבא היא טמאה. ולכך כתב, דאין ראייה מהרשב"א, דאיהו לא איירי אלא כשתולה בעצמה, ששם אי אפשר לבא לידי כך שיהיו תרי סברות דסתרי אהדי.

ה) תוס' ד"ה טמא וטהור, בתוה"ד, משמע דלאו דומיא דפלוגתא לעיל הוא וכו'. כתב הערוך לנר, דנראה דרש"י תירץ זאת בד"ה אלא משום במה שכתב, דהשומרת יום בשני שלח ראויה לטבול כל שעה שתרצה וכו' הילכך אין כאן

ושמואל נמי כותיה סבירא ליה לעיל (שם). וכתב, והראיה ממעשה דמשתיחא יש לדחות, דהוא מכלי אורג המקבלין טומאה, או דטווי הוא ומקבל טומאה. ולכך הסיק דהלכה כרבי נחמיה, וכן פסק הרמב"ם (פ"ט מאיסורי ביאה ה"ז).

(זז) מתני', שלש נשים שהיו ישנות במטה וכו'. כתב התוס' רא"ש קידושין (עג:), דאף דאיכא שלש נשים אין לטהר מטעם ספק טומאה ברשות הרבים, משום דחשיב מקום סתירה אפילו היכא דאיכא נשים הרבה, כדתנן לא יתייחד אדם עם שתי נשים. ועוד, דדמי לשנים שהלכו בשני שבילין דאי אפשר לטהרם משום דממה נפשך הוי אחד טמא. ועוד, דמפרש בירושלמי דלא ילפינן מעת לעת שבנדה מסוטה, משום דלא דמי טומאה היוצא מגופו לשאר טומאות.

(יז) מתני', בדיקה אחת מהן ונמצאת טמאה וכו'. הקשה האליהו רבא, אמאי לא תני הכא נמי בדיקו שתיים ומצאו טמאות וכו' כדתני במשנה לקמן (סא). וכתב הרש"ש, דלא קשיא מידי, דהכא כיון דתני דשתיים תולין באחת, ממילא אחת תולה בשתיים, מה שאין כן לקמן אשמעינן רבותא דאפילו שתיים תולין באחת. עוד תירץ, דכיון דהכא לא שייך למיתני "שלשתן ומצאו טמאות כולן טמאות" דפשיטא הוא, להכי לא תני נמי "שתיים ומצאו טמאות", אבל לקמן דאיצטריך לאשמעינן "שלשתן ומצאו טמאות", לומר דאפילו רבנן דפליגי בגל מודו, לא רצה לדלג ותנא נמי שתיים.

(יח) גמ', כל שבעלה בחטאת. הקשה הרש"ש, אמאי נקט "בעלה", הרי גם היא חייבת חטאת ואשם תלוי כמדהו. וכתב, דאולי ראוי לקרות שבעלה ובמפיק הא, והחטאת והאשם תלוי קאי אתרווייהו. אבל העיר, דמפירוש רש"י ד"ה בעלה באשם, לא משמע כן, וכן ממלת "פטור" דנקיט לשון יחיד.

כולן טמאות". וכן כתב בחידושי הר"ן.

(יב) גמ', ועל עלה של זית וכו'. לכאורה יש להקשות, הא אין דיני כתמים בבגדי צבעונין כדלקמן (סא:), והא עלה של זית צבוע. אמנם לפי מה שכתב החכמת אדם (קיג א), דעורות הצבועין בידי שמים יש בהם דין כתמים לא קשיא, אבל לסברת הלחם ושמלה (קצ טז) דפליג עליה קשיא. ויש ליישב על פי מה שכתב בחוט שני (קצ יג) דכשהדם צרור על גבי הבגד ואינו בלוע בו לא שייך הקולא דבגדי צבעוניים. ואם כן יש לומר דאיירינן בגוונא שהדם צרור על גב זית].

(יג) רש"י ד"ה וטמאום, בתוה"ד, מכלל דרבים פליגי עליה. הקשה הרש"ש, דמציינו רבות בש"ס דאמורא פוסק כיחיד נגד רבים. ולכן פירש, דפריך מכח מעשה רב, וכן משמעות לישנא דר' נחמן "אבא תני מעשה" וכו', וכי האי גוונא פריך לקמן (סה:). ומתוך, דתנאי היא, דבברייתא דמיתתי תני גם כן "והורו חכמים כר' נחמן", דמשמע דהורו הלכה למעשה.

(יד) גמ', תנאי היא דתנאי וכו'. פירש רש"י ד"ה תנאי היא, דאיכא תנא דתנא דיחידא פליג עליה ורבנן מודו ליה. ובחידושי הרשב"א כתב, דהא דתני אבוה דר' נחמן דבא מעשה לפני חכמים וטמאום, ר' יעקב היא.

(טו) גמ', והורו חכמים כרבי נחמיה. כתב בחידושי הרשב"א בשם הראב"ד, דלית הלכתא כר' נחמיה, והביא ראיה ממעשה דמשתיתא דלעיל (נח). ועיין שם אות יב), דהא אינה מקבלת טומאה דהא פשוטי כלי עץ היא, ואמרינן שם דשייך בה כתמים. ותמה עליו הרשב"א, איך נדחה הא דדרש ר' חייא בר רב משמיה דרב דהלכה כר' נחמיה. ועוד, דמדסקלי וטרו ר' הונא ואביי בדר' נחמיה, משמע דסבירא להו כותיה. ועוד, הרי הורו חכמים כרבי נחמיה,

הצטרף גם אתה ללומדי ה"דרף היוממי" בעיון!!!

זמני השיעור בדף היוממי ע"י רבני הכולל בכל יום בין השעות 9:30 - 10:30 בבית הכנסת 'שע"י קהילת אשכנז' רחוב חתם סופר 2 קרית ספר מודיעין עילית ת"ו

יש אנשים שרוצים לעשות יד ושם לזכר עולם על נשמת אבותיהם ועושים להם מצבה של אבן וכו'...

יתנדב עבורו איזה ספר הצריך לרבים ללמוד בו, ויכתוב עליו את שמו, ובכל עת שילמדו בו יהיה לנחת רוח לנשמת הנפטר... (הח"ח באהבת חסד ח"כ בפט"ו)

כתובת המערכת: רח' שאגת אריה 17/25 קרית ספר מודיעין עילית. טל/פקס: 08-9741714 ©

למנויים, לתרומות, להנצחות ולכל ענין 052-7113060 shbrma@gmail.com

<http://www.shtaygen.co.il/?CategoryID=1124>